

Σχολή Επιστημών και Υγείας

Τμήμα Βιοϊατρικών Επιστημών

Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία

Παιδαγωγικό Τμήμα

Διδρυματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

Επιστήμες της Αγωγής μέσω Καινοτόμων Τεχνολογιών και Βιοϊατρικών

Προσεγγίσεων

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η χρήση των ψηφιακών μέσων στη προσχολική αγωγή από την
διερευνητική σκοπιά των παιδαγωγών πρώιμης παιδικής ηλικίας**

POST GRADUATE THESIS

**The use of digital media in preschool education by the exploratory per-
spective of early childhood educators**

ΟΝΟΜΑ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑΣ/NAME OF STUDENTS

Θεοδώρα Σταμάτη

Theodora Stamati

ΟΝΟΜΑ ΕΙΣΗΓΗΤΗ/NAME OF THE SUPERVISOR

Παρασκευή Φώτη

Paraskevi Foti

ΑΙΓΑΛΕΩ/AIGALEO 2024

Faculty of Health and Caring Professions
Department of Biomedical Sciences
Faculty of Administrative, Financial and Social Sciences
Department of Early Childhood Education and Care

Department of Pedagogy

Inter-Institutional Post Graduate Program
Pedagogy through innovative Technologies and Biomedical approaches

POST GRADUATE THESIS

The use of digital media in preschool education by the exploratory perspective of early childhood educators

Theodora Stamati

Registration Number: 21597

mscedt21597@uniwa.gr

dorastamati1@gmail.com

FIRST SUPERVISOR

Paraskevi Foti

SECOND SUPERVISOR

Vassiliki Belessi

AIGALEO 2024

Επιτροπή εξέτασης

Ημερομηνία εξέτασης: 16/02/2024

	Ονόματα εξεταστών	Υπογραφή
1 ^{ος} Εξεταστής	Παρασκευή Φώτη	
2 ^{ος} Εξεταστής	Βασιλική Μπέλεση	

Δήλωση συγγραφέα μεταπτυχιακής εργασίας

Η κάτωθι υπογεγραμμένη θεοδώρα Σταμάτη του Δημητρίου, με αριθμό μητρώου 21597 φοιτήτρια του Διϊδρυματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Παιδαγωγική μέσω Καινοτόμων Τεχνολογιών και Βιοϊατρικών Προσεγγίσεων των Τμημάτων Βιοϊατρικών Επιστημών/ Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία/Παιδαγωγική τμήμα των Σχολών Επιστημών Υγείας και Πρόνοιας/Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής και της Ανώτατης Σχολής Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης, δηλώνω ότι: «Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Η Δηλούσα

Θεοδώρα Σταμάτη

Ευχαριστίες

Η ολοκλήρωση αυτής της διπλωματικής ερευνητικής εργασίας ήταν δυνατή χάρη στην ανεκτίμητη βοήθεια και υποστήριξη που έλαβα από τους καθηγητές μου κατά την περίοδο των σπουδών μου στο πανεπιστήμιο.

Ειδική ευγνωμοσύνη θέλω να εκφράσω προς την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου, κυρία Παρασκευή Φώτη, της οποίας οι συμβουλές και η καθοδήγηση ήταν καθοριστικές για την επιτυχία της εργασίας μου. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την συνεπιβλέπουσα καθηγήτρια κυρία Βασιλική Μπέλεση για την ενθάρρυνση και το ζεστό ενδιαφέρον που μου πρόσφερε.

Αφιερώσεις

Η διπλωματική εργασία αυτή αφιερώνεται στα παιδιά μου Μαριάννα, Αλέξανδρο και Χριστίνα με την ελπίδα να είμαι για εκείνα το ζωντανό παράδειγμα της διά βίου μάθησης. Την αφιερώνω επίσης σε δυο σημαντικούς ανθρώπους για μένα, τη Βάλια και την Έλενα που με στήριξαν στο εγχείρημά μου.

Περίληψη

Εισαγωγή: Ο ρόλος των ψηφιακών μέσων στην προσχολική αγωγή έχει σημαντικά επεκταθεί τα τελευταία χρόνια, αν και η εισαγωγή τους διαφέρει ανάλογα με τη χώρα και το εκπαιδευτικό πλαίσιο. Καίριοι παράγοντες που οδήγησαν σε αυτήν τη μετάβαση περιλαμβάνουν την αυξημένη διαθεσιμότητα τεχνολογικών συσκευών, όπως οι προσωπικοί υπολογιστές, οι ταμπλέτες και τα smartphones. Παράλληλα, η αναγνώριση των εκπαιδευτικών οφελών της ψηφιακής εκπαίδευσης έχει ενσωματωθεί στις πρώτες εκπαιδευτικές προτεραιότητες.

Σκοπός: Η παρούσα έρευνα εξετάζει την εφαρμογή των ψηφιακών μέσων στον τομέα της προσχολικής αγωγής, καθώς οι εκπαιδευτικοί τα θεωρούν ως εξαιρετικά χρήσιμα για τη διευκόλυνση της διαδικασίας εκπαίδευσης, τόσο για τους εκπαιδευτικούς όσο και για τους μαθητές. Το σημαντικό αυτό εργαλείο διακρίνεται για την ευχέρεια χρήσης, χωρίς την απαίτηση εξειδικευμένων τεχνικών γνώσεων για τη διαχείριση του. Παράλληλα, τονίζεται η προσαρμοστικότητά τους στις απαιτήσεις όλων των θεμάτων, με δυνατότητα βελτίωσης και επέκτασης, ενώ οι εκπαιδευτικοί έχουν κύρια ευθύνη για τον σχεδιασμό και τη διαχείρισή τους.

Μέθοδος: Ακολουθήθηκε μια ποιοτική μεθοδολογική προσέγγιση για την έρευνα, με στόχο την εμβάθυνση στην κατανόηση διάφορων φαινομένων μέσω της συλλογής και ανάλυσης ποιοτικών δεδομένων. Αυτό περιλάμβανε τεχνικές όπως συνεντεύξεις, παρατηρήσεις και ανάλυση κειμενικών υλικών. Για την περαιτέρω διερεύνηση του θέματος, πραγματοποιήθηκε μια έρευνα δράσης από μια ομάδα ενεργών εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας. Κληθήκαν να ενσωματώσουν ψηφιακά μέσα στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, με στόχο την αξιολόγηση της συμβολής τους στην προσχολική αγωγή και τη δυνατότητα βελτίωσής της σε εκπαιδευτικό επίπεδο.

Αποτελέσματα: Η χρήση ψηφιακών μέσων στην προσχολική εκπαίδευση επηρεάζει θετικά την ανάπτυξη των παιδιών, παρέχοντας ευκαιρίες για εκπαιδευτική αλληλεπίδραση. Καλές πρακτικές περιλαμβάνουν στοχοποιημένο περιεχόμενο και διαδραστικές δραστηριότητες, με ισορροπημένη χρήση και έμφαση στην κοινωνική αλληλεπίδραση. Η προσαρμογή στις ατομικές ανάγκες των παιδιών εξατομικεύει τη μάθηση, ενώ τα παιχνίδια και οι διαδραστικές εφαρμογές προάγουν τη διασκεδαστική προσέγγιση της εκπαίδευσης. Η ισορροπημένη χρήση ψηφιακών μέσων ενισχύει τη μάθηση και διασφαλίζει θετικές εκπαιδευτικές εμπειρίες. Επιπροσθέτως, επηρεάζει θετικά την κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών, προάγοντας δεξιότητες κοινωνικής αλληλεπίδρασης και ενισχύοντας τη συναισθηματική νοημοσύνη.

Λέξεις κλειδιά: Ψηφιακά μέσα, πρώιμη ηλικία, προσχολική αγωγή, τεχνολογική εκπαίδευση.

Abstract

Introduction: The role of digital media in early childhood education has significantly expanded in recent years, although their introduction varies by country and educational context. Key factors that have led to this transition include the increased availability of technological devices such as personal computers, tablets, and smartphones. At the same time, the recognition of the educational benefits of digital education has been integrated into the first educational priorities.

Purpose: This research examines the application of digital media in the field of preschool education, as teachers consider them to be extremely useful in facilitating the education process, both for teachers and students. This important tool stands out for its ease of use, without requiring specialized technical knowledge to manage it. At the same time, their adaptability to the requirements of all subjects is emphasized, with the possibility of improvement and expansion, while teachers have the main responsibility for their planning and management.

Method: The qualitative research approach was adopted, which focuses on understanding phenomena through qualitative data such as interviews, observations and text analysis. To further explore the issue, action research was conducted by a group of active preschool teachers. They were asked to integrate digital media into the educational program, with the aim of evaluating their contribution to preschool education and the possibility of improving it at an educational level.

Results: The use of digital media in preschool education positively affects children's development, providing opportunities for educational interaction. Good practices include targeted content and interactive activities, with balanced use and emphasis on social interaction. Adapting to the individual needs of children personalizes learning, while games and interactive applications promote a fun approach to education. Balanced use of digital media enhances learning and ensures positive educational experiences. In addition, it positively affects the socio-emotional development of children, promoting social interaction skills and enhancing emotional intelligence

Keywords: distance learning, early age, preschool education, technology education

Περιεχόμενα

Δήλωση συγγραφέα μεταπτυχιακής εργασίας.....	iv
Ευχαριστίες	v
Αφιερώσεις	vi
Περίληψη	vii
Abstract.....	viii
Συνομογραφίες.....	x
Πρόλογος	1
Εισαγωγή.....	4
Α΄ ΜΕΡΟΣ: Θεωρητική Προσέγγιση	6
1. Κεφάλαιο: Η Εκπαίδευση στις σύγχρονες κοινωνίες	6
1.1 Εθνικό και Ευρωπαϊκό Πλαίσιο για την Εκπαίδευση	8
1.2 Οι Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση.....	10
2. Κεφάλαιο: Ψηφιακά μέσα και σύγχρονες θεωρίες εκπαίδευσης	12
2.1 Ορισμός της ψηφιακών τεχνολογικών μέσων στην εκπαίδευση	13
2.2 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα ψηφιακών τεχνολογικών μέσων	15
2.3 Τύποι ψηφιακών τεχνολογικών μέσων.....	16
2.4 Σύγχρονες θεωρίες εκπαίδευσης	17
2.5 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα σύγχρονων θεωριών εκπαίδευσης	19
3.Κεφάλαιο : Μεθοδολογία	20
3.1 Το ερευνητικό πλαίσιο	20
3.2 Μεθοδολογικό πλαίσιο, Ερευνητικά ερωτήματα.....	20
3.3 Το Δείγμα της Έρευνας.	23
3.4 Σκοπός της έρευνας.....	23
3.5 Περιορισμοί της έρευνας.....	24
3.6 Αποτελέσματα- Συζήτηση.....	25
3.7 Συμπεράσματα- Περαιτέρω ανάπτυξη.....	30
4. Παράρτημα.....	33
Συνεντεύξεις.....	36
Αναφορές.....	37
Πηγές Εικόνων.....	40

Συντομογραφίες

Αγγλική ορολογία

Edg: Educational digital games

VR: Virtual Reality

AR: Augmented Reality

LMS: Learning Management Systems

DigCompEdu: Digital Competence Framework
for Educators

Digital Resources

Ελληνική ορολογία

ΕΨΠ: Εκπαιδευτικά Ψηφιακά
Παιχνίδια

Ψηφιακής πραγματικότητας

Επαυξημένης πραγματικότητας

Ψηφιακό πλαίσιο ικανοτήτων για
εκπαιδευτικούς

ΤΠΕ: Τεχνολογίες της Πληροφορίας
των Επικοινωνιών

Ψηφιακές πηγές

Πρόλογος

Η χρήση των ψηφιακών μέσων στην προσχολική αγωγή έχει αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια, αλλά η ακριβής χρονική στιγμή που ξεκίνησε αυτή η τάση μπορεί να διαφέρει ανάλογα με την χώρα και το εκπαιδευτικό ιδρυματικό πλαίσιο (Βλ.Εικ.1) Κυρίως, η ενσωμάτωση των ψηφιακών μέσων στην προσχολική αγωγή έχει αρχίσει να επεκτείνεται από τη δεκαετία του 2000 και μετά (Commission/EACEA/Eurydice, 2019).

Παράγοντες που επηρέασαν αυτήν τη μετάβαση περιλαμβάνουν την αυξημένη διαθεσιμότητα τεχνολογικών συσκευών όπως οι προσωπικοί υπολογιστές, φορητοί και σταθεροί και τα smartphones, καθώς και την αναγνώριση των εκπαιδευτικών οφελών της ψηφιακής εκπαίδευσης στις πρώτες εκπαιδευτικές βαθμίδες (Hrastinski & Keller, 2016).

Σημαντικό είναι να σημειωθεί ότι η χρήση των ψηφιακών μέσων στην προσχολική αγωγή πρέπει να είναι καλά σχεδιασμένη και προσαρμοσμένη στις ανάγκες και την ανάπτυξη των παιδιών, και να υπάρχει η κατάλληλη εποπτεία για τη διασφάλιση της σαφούς χρήσης των τεχνολογικών μέσων (Allen & Seaman, 2017). Η χρήση των ψηφιακών μέσων στην προσχολική αγωγή στην Ελλάδα ξεκίνησε να επεκτείνεται σημαντικά κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 2010. Τότε άρχισαν να διατίθενται περισσότεροι υπολογιστές και τάμπλετ στη προσχολική αγωγή και τα νηπιαγωγεία, και προωθήθηκαν εκπαιδευτικά λογισμικά και εφαρμογές που είναι κατάλληλα για τα προσχολικά παιδιά (Picciano & Dziuban , 2018).

Επίσης, η χρήση της τεχνολογίας στην προσχολική αγωγή ενισχύθηκε από το ενδιαφέρον των εκπαιδευτικών και των γονέων για την ενσωμάτωση της ψηφιακής παιδείας στο πρόγραμμα εκπαίδευσης των παιδιών. Αυτή η εξέλιξη ανταποκρίνεται στη γενικότερη τάση παγκοσμίως προς την ψηφιακή εκπαίδευση σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης.

Ωστόσο, είναι σημαντικό να υπάρχει ισορροπία και εποπτεία από τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς, καθώς υπερβολική έκθεση στην τεχνολογία μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών. Σημαντικό είναι να λαμβάνουν οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί κάποιες προφυλάξεις όταν προσφέρουν πρόσβαση στα ψηφιακά μέσα στα παιδιά (Drotner & Iversen, 2010).

Η ένταξη των ψηφιακών μέσων στην προσχολική αγωγή επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες. Ορισμένοι από αυτούς περιλαμβάνουν:

- Εκπαιδευτική πολιτική: Οι αποφάσεις που λαμβάνονται σε επίπεδο εκπαιδευτικής πολιτικής και οι εκπαιδευτικοί κανονισμοί μπορούν να επηρεάσουν την προσέγγιση προς τη χρήση των ψηφιακών μέσων στην προσχολική αγωγή.

- Υποδομή: Η διαθεσιμότητα υπολογιστών, τάμπλετ, δικτύων και προσβάσιμου λογισμικού στους παιδικούς και τα νηπιαγωγεία είναι σημαντική για την εφαρμογή των ψηφιακών μέσων.
- Εκπαιδευτικοί: Η προετοιμασία και η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών σε σχέση με την ψηφιακή παιδεία είναι κρίσιμη. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να γνωρίζουν πώς να χρησιμοποιούν τα ψηφιακά μέσα και πώς να τα ενσωματώνουν στο εκπαιδευτικό περιβάλλον.
- Εκπαιδευτικά περιεχόμενα: Η δημιουργία και η διάθεση εκπαιδευτικών ψηφιακών περιεχομένων που είναι κατάλληλα για την προσχολική ηλικία είναι σημαντική.
- Ανάγκες των παιδιών: Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες και το επίπεδο ανάπτυξης των παιδιών κατά την επιλογή και τη χρήση των ψηφιακών μέσων.
- Αξιολόγηση: Ο τρόπος με τον οποίο γίνεται η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της ψηφιακής προσέγγισης στην προσχολική αγωγή επηρεάζει την προθυμία για την εφαρμογή των ψηφιακών μέσων.

Οι παραπάνω παράγοντες συνδυάζονται για να διαμορφώσουν την προσέγγιση της προσχολικής αγωγής προς τα ψηφιακά μέσα και να επηρεάσουν την επιτυχία της ενσωμάτωσής τους (Paranikolaou & Economides, 2017). Η πανδημία του COVID-19 επηρέασε σημαντικά τη χρήση των ψηφιακών μέσων στην προσχολική αγωγή σε παγκόσμιο επίπεδο. Παρά τις προκλήσεις, η πανδημία κατέδειξε τη σημασία της ψηφιακής προσαρμοστικότητας στον τομέα της προσχολικής αγωγής και πώς η τεχνολογία μπορεί να στηρίξει την εκπαίδευση σε κρίσιμες στιγμές όπως αυτή (Neuman, 2014).

Η αποδοχή της χρήσης ψηφιακών μέσων στην προσχολική αγωγή μπορεί να ποικίλει ανάλογα με την χώρα, την παιδική ηλικία, τις πεποιθήσεις και τις εκπαιδευτικές προτιμήσεις των γονέων. Υπάρχουν γονείς που αποδέχονται θετικά τη χρήση των ψηφιακών μέσων στην προσχολική αγωγή, ενώ άλλοι ενδέχεται να έχουν ανησυχίες ή αμφιβολίες (Depover, Karsenti, & Κόμης, 2010).

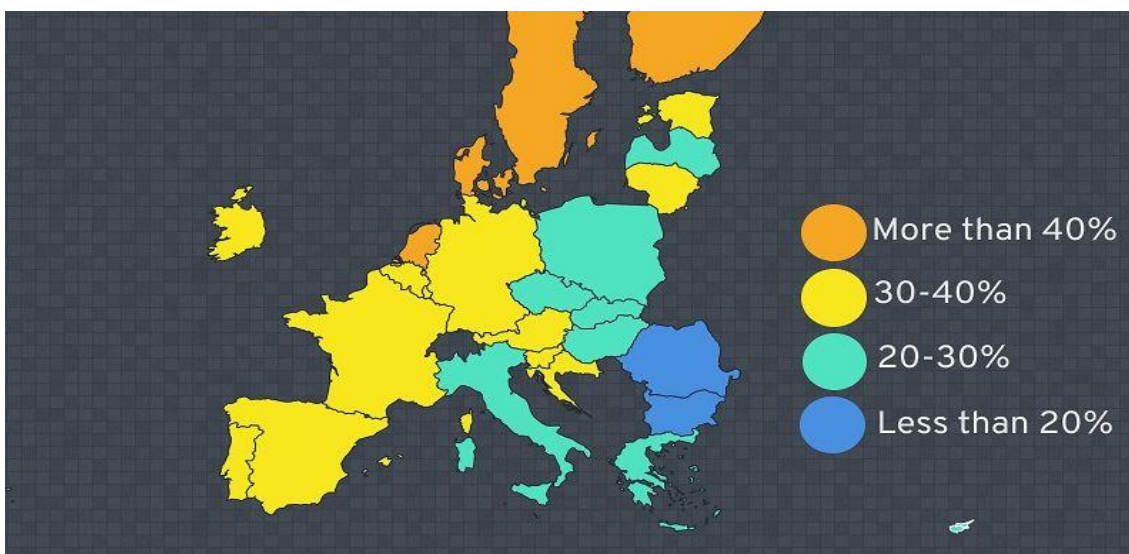
Οι παράγοντες που επηρεάζουν την αποδοχή αυτή περιλαμβάνουν:

- Εκπαιδευτικές πεποιθήσεις: Γονείς με υψηλό εκπαιδευτικό υπόβαθρο μπορεί να είναι περισσότερο ανοικτοί στη χρήση των ψηφιακών μέσων, καθώς γνωρίζουν τα πλεονεκτήματα της τεχνολογίας στην εκπαίδευση.
- Εμπειρία με την τεχνολογία: Γονείς που είναι οι ίδιοι εξοικειωμένοι με τη χρήση της τεχνολογίας είναι πιθανό να αποδέχονται πιο εύκολα τη χρήση ψηφιακών μέσων στην προσχολική αγωγή.

- Προσωπικές πεποιθήσεις για την αγωγή: Οι πεποιθήσεις των γονέων σχετικά με το πώς πρέπει να γίνεται η αγωγή των παιδιών τους επηρεάζουν την αποδοχή της τεχνολογίας στο προσχολικό περιβάλλον.
- Ανησυχίες για την ασφάλεια: Ορισμένοι γονείς μπορεί να ανησυχούν για την ασφάλεια και την προστασία των παιδιών τους στο διαδίκτυο.
- Εκπαιδευτική πολιτική: Η πολιτική εκπαίδευσης και οι αποφάσεις των εκπαιδευτικών αρχών μπορεί να επηρεάσουν τη διαθεσιμότητα και τη χρήση των ψηφιακών μέσων στα προσχολικά κέντρα (Φιλιππάκη, 2017).

Στο πλαίσιο των προηγούμενων επισημάνσεων, η παρούσα εργασία αναδεικνύει το πλεονέκτημα της ενσωμάτωσης ψηφιακών τεχνολογιών, τις οποίες οι εκπαιδευτικοί βρίσκουν ιδιαίτερα ωφέλιμες. Αυτό οφείλεται στην ευκολία χρήσης από εκπαιδευτικούς και μαθητές εξίσου, χωρίς την ανάγκη για προηγμένες τεχνικές γνώσεις. Επιπρόσθετα, τονίζεται η ευελιξία των ψηφιακών μέσων σε διάφορες εκπαιδευτικές απαιτήσεις, καθώς και η δυνατότητα τους για εύκολη αναβάθμιση και επέκταση, με τους εκπαιδευτικούς να έχουν την κύρια ευθύνη στην οργάνωση και διαχείρισή τους.

Η μεθοδολογία της έρευνας δράσης υλοποιήθηκε από ένα σύνολο δραστήριων προσχολικών εκπαιδευτικών, οι οποίοι ανέλαβαν την εκτέλεση ενός πειράματος ενσωμάτωσης ψηφιακών εργαλείων στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού τους σχεδίου για τους σκοπούς αυτής της εργασίας. Αφού εφάρμοσαν τα ψηφιακά μέσα, κλήθηκαν να αξιολογήσουν την αποτελεσματικότητα και την πιθανή συνεισφορά τους στην προσχολική εκπαίδευση, καθώς και τις δυνατότητες βελτίωσης των εκπαιδευτικών διαδικασιών μέσω της χρήσης τους.

Εικόνα 1. Τα τρία ψηφιακά χάσματα λόγω πανδημίας στην Ευρώπη

Εισαγωγή

Οι θεωρητικές προσεγγίσεις και οι έρευνες πάνω στα ψηφιακά μέσα καλύπτουν μια ευρεία γκάμα θεμάτων και πεδίων εφαρμογής. Ανάλογα με το πλαίσιο και τον τομέα εργασίας, οι προσεγγίσεις μπορούν να διαφέρουν. Στο παρακάτω κείμενο, θα εξετάσουμε μερικές από τις βασικές θεωρητικές προσεγγίσεις και τις σχετικές έρευνες στον τομέα των ψηφιακών μέσων.

Η "Κοινωνική Κατασκευή της Τεχνολογίας" (Social Construction of Technology - SCOT) επικεντρώνεται στην επίδραση των κοινωνικών παραγόντων στην ανάπτυξη και χρήση της τεχνολογίας. Εδώ, η έρευνα εστιάζει στην αλληλεπίδραση μεταξύ ανθρώπων και των τεχνολογιών τους. Τα "Κοινωνικοτεχνικά Συστήματα" επικεντρώνονται στη σχέση μεταξύ της κοινωνίας και της τεχνολογίας, ερευνώντας πώς οι τεχνολογικές αλλαγές επηρεάζουν και διαμορφώνουν την κοινωνία (Clark & Mayer, 2016).

Η έρευνα πάνω στις "Κοινωνικές Διαφορές στη Χρήση της Τεχνολογίας" εστιάζει στις διαφορές στη χρήση των ψηφιακών μέσων μεταξύ διαφορετικών κοινωνικών ομάδων, όπως οι ηλικιακές ομάδες, το φύλο, και η κοινωνική τάξη. Η "Διαμόρφωση της Τεχνολογίας και η Κοινωνική Επίδραση" εξετάζει πώς οι τεχνολογικές αλλαγές επηρεάζουν τις κοινωνικές σχέσεις και την κοινωνία συνολικά. Στην "Διαπροσωπική Επικοινωνία και Ψηφιακές Τεχνολογίες" εξετάζεται η επίδραση των ψηφιακών μέσων στις διαπροσωπικές σχέσεις, τις σχέσεις εξουσίας και την αλληλεπίδραση μεταξύ ανθρώπων μέσω των τεχνολογιών.

Η έκδοση του περιοδικού "Young Children" (2023) από το NAEYC εστιάζει στους πολλαπλούς τρόπους που οι εκπαιδευτικοί προσχολικής αγωγής ενσωματώνουν την τεχνολογία και τα μέσα στην εκπαιδευτική τους πρακτική. Συγκεκριμένα, εξετάζεται η χρήση ψηφιακών χαρτοφυλακίων, η σκόπιμη χρήση της τεχνολογίας, η αλληλεπίδραση με τις οικογένειες, η καλλιέργεια υπολογιστικής σκέψης και η σημασία της επίγνωσης των μέσων. Η έρευνα "Connecting in Context: Using Digital Portfolios to Foster Reciprocal Relationships with Families" από την Victoria B. Fantozzi περιγράφει τα αμοιβαία οφέλη που σχετίζονται με τα ψηφιακά χαρτοφυλάκια στην προσχολική αγωγή και προτείνει τρόπους για τους εκπαιδευτικούς να μοιράζονται την ανάπτυξη και τη μάθηση των παιδιών με τις οικογένειές τους (Fantozzi, 2023).

Επιπροσθέτως, η έρευνα της Rahiem (2021) στην Ινδονησία εστίασε στη χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας σε ένα club που πραγματοποιεί προγράμματα τέχνης, επιστήμης και κοινωνικών και ηθικών αξιών μέσω της αφηγηματικής μεθόδου που υποστηρίζεται ψηφιακά. Η έρευνα αυτή αναδεικνύει τη σημασία της τεχνολογίας στην πρώιμη προσχολική εκπαίδευση και επισημαίνει τις προκλήσεις και τις δυνατότητες που παρουσιάζει η ψηφιακή τεχνολογία σε αυτόν τον τομέα. Στην έρευνα αυτή, η χρήση των ΤΠΕ (Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας) αναλύθηκε μέσα από την προσέγγιση ενός club στην Τζακάρτα, που έχει αναπτύξει μια καινοτόμα

και δημιουργική προσέγγιση διδασκαλίας μέσω ψηφιακά υποστηριζόμενης αφηγηματικής μεθόδου (Rahiem, 2021).

Η μελέτη του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων (2016) αναλύει τις προκλήσεις και τα οφέλη της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης στην Ελλάδα, με έμφαση στην αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητά της. Η έρευνα επισημαίνει ότι η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να προσφέρει μειωμένο κόστος και χρόνο εκπαίδευσης, ενώ ταυτόχρονα επεκτείνει την πρόσβαση στην εκπαίδευση για όλους. Αυτή η μορφή εκπαίδευσης ενθαρρύνει επίσης την ανάπτυξη δεξιοτήτων αυτοδιεύθυνσης και αυτομάθησης στους μαθητές, καθώς και τη βελτίωση των τεχνολογικών τους δεξιοτήτων και την ενίσχυση της συνεργατικής μάθησης (Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, 2016).

Η μελέτη των Hrastinski και Keller (2016) διερευνά την εφαρμογή και την αποδοτικότητα των διαδικτυακών παιδικών σταθμών στο πλαίσιο της προσχολικής εκπαίδευσης, συγκρίνοντάς τους με τους παραδοσιακούς παιδικούς σταθμούς. Η μελέτη αυτή αναλύει τις ευκαιρίες και τις προκλήσεις που παρουσιάζουν οι online παιδικοί σταθμοί, επικεντρώνοντας σε βασικά στοιχεία της προσχολικής αγωγής όπως η διαδικασία κοινωνικοποίησης των παιδιών, οι προσφερόμενες δραστηριότητες και οι δεξιότητες που αναπτύσσονται. Από τα ευρήματα της έρευνας προκύπτει ότι οι online προσχολικές μονάδες μπορούν να αποτελέσουν μία εφικτή επιλογή για την προσχολική εκπαίδευση, με την προϋπόθεση ότι θα υπάρχει συγκεκριμένη εκπαιδευτική υποστήριξη και κατεύθυνση τόσο για τους εκπαιδευτικούς όσο και για τους γονείς. Επιπλέον, υπογραμμίζεται η ανάγκη για προσεκτική επιλογή των online εκπαιδευτικών προγραμμάτων, λαμβάνοντας υπόψη τις ξεχωριστές ανάγκες και τις δυνατότητες κάθε παιδιού και της οικογένειάς του (Hrastinski & Keller, 2016).

Στο έργο τους, Drotner και Iversen (2010) αναλύουν την επίδραση της ψηφιακής τεχνολογίας στην εκπαιδευτική διαδικασία και την ανάγκη ενσωμάτωσής της στον σχεδιασμό των εκπαιδευτικών στρατηγικών. Καταδεικνύουν τα οφέλη της ψηφιακής τεχνολογίας στην εκπαίδευση, όπως η δυνατότητα προσωποποιημένης μάθησης για τον κάθε μαθητή, η βελτίωση της επικοινωνίας και της συνεργασίας ανάμεσα στους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς, καθώς και η ευκολία πρόσβασης σε εκτενή και πολύπλοκο εκπαιδευτικό υλικό. Επιπροσθέτως, επισημαίνουν την ανάγκη για επιφυλακή όσον αφορά τις δυνητικά αρνητικές επιπτώσεις της τεχνολογίας, όπως η εγκατάλειψη των παραδοσιακών μεθόδων μάθησης, η υπερεξάρτηση από τεχνολογικά μέσα και η απώλεια βασικών δεξιοτήτων που είναι ζωτικής σημασίας για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της καθημερινής ζωής (Drotner & Iversen, 2010).

Στο πλαίσιο της διδακτορικής του εργασίας, ο Κωνσταντίνος Παπαδάκης (2019) εξετάζει τον αντίκτυπο που έχει η εφαρμογή των ψηφιακών μεθόδων διδασκαλίας στην εξέλιξη των κοινωνικών και πολιτισμικών δεξιοτήτων στα προσχολικά παιδιά. Αποτελεί περίληψη των ευρημάτων μιας πρακτικής έρευνας που πραγματοποιήθηκε για να διερευνηθεί η συμβολή της

ψηφιακής τάξης στον προσχολικό εκπαιδευτικό τομέα, με επίκεντρο σημαντικές περιοχές όπως η ανάπτυξη της γλώσσας, η κοινωνικοποίηση και η απόκτηση της γνώσης. Τα ευρήματα της διατριβής υποδεικνύουν ότι η ψηφιακή τάξη μπορεί να ενισχύσει τις γλωσσικές δεξιότητες και την κοινωνική αλληλεπίδραση των προσχολικών παιδιών, καθώς επίσης να προάγει μια πιο αποδοτική κατανομή γνώσης εντός του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος (Παπαδάκης, 2019).

Στην έρευνα της Foti (2020), εξετάζεται η επίδραση της τηλεεκπαίδευσης στα προσχολικά εκπαιδευτικά ιδρύματα κατά την περίοδο της πανδημίας COVID-19 στην Ελλάδα. Η μελέτη τονίζει τις προκλήσεις που αντιμετώπισαν εκπαιδευτικοί και μαθητές λόγω της αναγκαστικής μετάβασης σε αυτή τη μορφή διδασκαλίας, αλλά και τα οφέλη όπως η οικονομία χρόνου και χρημάτων, καθώς και η ανάπτυξη τεχνολογικών δεξιοτήτων. Η μελέτη επισημαίνει τις δυσκολίες στην επικοινωνία και στη διεξαγωγή δραστηριοτήτων που απαιτούν φυσική παρουσία, όπως αθλητικές δραστηριότητες και εκδρομές. Η μελέτη υπογραμμίζει τη σημασία της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών στη χρήση των τεχνολογικών εργαλείων και της δημιουργίας ενός περιβάλλοντος ανοιχτού διαλόγου και συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών και γονέων. Τονίζεται επίσης ότι η τηλεεκπαίδευση δεν πρέπει να αντικαθιστά την παραδοσιακή διδασκαλία, αλλά να λειτουργεί ως συμπληρωματικό εργαλείο για τη βελτίωση της διδακτικής πρακτικής και της μαθησιακής διαδικασίας (Foti, 2020).

Αυτές οι προσεγγίσεις παρέχουν ένα πλαίσιο για την κατανόηση της χρήσης, της ανάπτυξης και της επίδρασης των ψηφιακών μέσων στην κοινωνία. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι αυτές οι προσεγγίσεις συχνά αλληλεπιδρούν μεταξύ τους και χρησιμοποιούνται για να κατανοήσουν τις πολυπλοκότητες των σχέσεων μεταξύ τεχνολογίας και κοινωνίας (Allen & Seaman, 2017).

Α΄ ΜΕΡΟΣ: Θεωρητική Προσέγγιση

1. Κεφάλαιο: Η Εκπαίδευση στις σύγχρονες κοινωνίες

Η εκπαίδευση αντιμετωπίζει συνεχείς προκλήσεις στις σύγχρονες κοινωνίες, αντιδρώντας στην ταχεία εξέλιξη της κοινωνίας και της τεχνολογίας. Κάποια βασικά στοιχεία που επηρεάζουν την εκπαίδευση σήμερα είναι η ενσωμάτωση της τεχνολογίας στην εκπαίδευση, η οποία έχει αλλάξει τον τρόπο που μαθαίνουμε και διδάσκουμε. Από διαδραστικά μέσα έως εκπαιδευτικά λογισμικά, η τεχνολογία διευρύνει τα όρια της μάθησης. Η εκπαίδευση πρέπει να προσαρμοστεί στις αλλαγές της κοινωνίας και τις διάφορες μεθόδους μάθησης που επικρατούν. Η αναγνώριση και η ικανοποίηση των διαφορετικών ατομικών αναγκών και τρόπων μάθησης, όπως και η ολοένα μεγαλύτερη ποικιλομορφία στα πολιτισμικά και κοινωνικά πλαίσια απαιτεί σεβασμό και κατανόηση των διαφορών (Beresford, 2003).

Επιπροσθέτως, η έμφαση στην ανάγκη για συνεχή εκπαίδευση και αναβάθμιση δεξιοτήτων είναι κρίσιμη σε ένα περιβάλλον που εξελίσσεται συνεχώς με αποτέλεσμα η εκπαίδευση να προωθεί την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της δημιουργικότητας. Στο σύγχρονο περιβάλλον, η εκπαίδευση πρέπει να προωθήσει μια συνεχή μάθηση, να ενθαρρύνει τη δημιουργικότητα και να αναπτύσσει δεξιότητες που απαιτούνται για την επιτυχία στον σύγχρονο κόσμο. Η εκπαίδευση αποτελεί το θεμέλιο για την προετοιμασία των νέων για το μέλλον και πρέπει να προσαρμόζεται διαρκώς στις ανάγκες της εποχής. Είναι ουσιώδους σημασίας να διασφαλιστεί η πρόσβαση σε ισότιμη εκπαίδευση, έτσι ώστε όλοι να έχουν τη δυνατότητα να αναπτύξουν τις ικανότητές τους. Τα σχολεία και οι εκπαιδευτικοί παίζουν ζωτικό ρόλο στην προετοιμασία των μαθητών για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που θα αντιμετωπίσουν στο μέλλον (Byram, 1997).

Η δυναμική της εκπαίδευσης στις σύγχρονες κοινωνίες αναδεικνύει την ανάγκη για στρατηγικές που προωθούν την κριτική σκέψη, τη δημιουργικότητα και τη συνεχή μάθηση. Η προσέγγιση της εκπαίδευσης πρέπει να είναι ευέλικτη, προσαρμόσιμη και εκσυγχρονισμένη ώστε να ανταποκρίνεται στις νέες απαιτήσεις της κοινωνίας. Οι εκπαιδευτικές μέθοδοι και τα εκπαιδευτικά προγράμματα πρέπει να ενθαρρύνουν την αυτοκατεύθυνση και την επίλυση προβλημάτων, δίνοντας έμφαση στην εξέλιξη ποικίλων δεξιοτήτων όπως η επικοινωνία, η συνεργασία και η δημιουργική σκέψη (Cohen , Manion , & Morrison, 2018).

Τα σύγχρονα σχολεία πρέπει να παρέχουν μια ολοκληρωμένη εκπαιδευτική εμπειρία που ενισχύει την κριτική σκέψη, την πολυπολιτισμικότητα και τη δυνατότητα προσαρμογής σε νέες καταστάσεις. Συνολικά, η εκπαίδευση σε σύγχρονες κοινωνίες πρέπει να αποτελεί μια διαρκή διαδικασία εξέλιξης και προσαρμογής, προωθώντας δεξιότητες που θα εξυπηρετούν τους μαθητές στο σύνθετο και δυναμικό περιβάλλον του μέλλοντος. Η σύγχρονη εκπαίδευση αντιμετωπίζει μια σειρά προκλήσεων που απαιτούν νέες προσεγγίσεις και στρατηγικές για τη βελτίωση της διαδικασίας μάθησης. Οι διαρκείς εξελίξεις στην τεχνολογία και η συνεχής αλλαγή στον κοινωνικό τομέα έχουν επηρεάσει τον τρόπο που πρέπει να προσεγγίζουμε την εκπαίδευση.

Η εκπαίδευση πρέπει να είναι ευέλικτη και προσαρμοστική, ανταποκρινόμενη στις ανάγκες της κοινωνίας και προάγοντας τη διαρκή εκμάθηση. Ενθαρρύνοντας την κριτική σκέψη και την ανάπτυξη δεξιοτήτων που απαιτούνται για την επιτυχία στον σύγχρονο κόσμο, η εκπαίδευση σήμερα επιδιώκει να διαμορφώσει μια ευέλικτη σκέψη και τη δυνατότητα προσαρμογής σε νέες καταστάσεις. Οι εκπαιδευτικές προσεγγίσεις θα πρέπει να ενισχύουν την αυτοκατεύθυνση και να ενθαρρύνουν την επίλυση προβλημάτων, αναδεικνύοντας τη σημασία της συνεχούς μάθησης και της ολοκληρωμένης ανάπτυξης του ατόμου. Στην ουσία, η εκπαίδευση δεν πρέπει πλέον να θεωρείται ως ένα στατικό σύστημα, αλλά ως μια διαδικασία συνεχούς

προσαρμογής και αναβάθμισης που αναδεικνύει τις δεξιότητες και την κριτική σκέψη των μαθητών για να ανταποκριθούν στις προκλήσεις του μέλλοντος (Corple & Bredenkamp, 2011).

1.1 Εθνικό και Ευρωπαϊκό Πλαίσιο για την Εκπαίδευση

Το εθνικό και ευρωπαϊκό πλαίσιο για την εκπαίδευση αποτελείται από οδηγίες, πολιτικές και πρωτοβουλίες που καθορίζουν τους στόχους και τις προτεραιότητες στον τομέα της εκπαίδευσης. Αυτά τα πλαίσια προσφέρουν ένα σύνολο αρχών, αξιών και στόχων για τη βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Σε εθνικό επίπεδο, τα πλαίσια αυτά περιλαμβάνουν τις εκπαιδευτικές πολιτικές, τους στόχους και τα πρότυπα που καθορίζουν την εκπαιδευτική διαδικασία σε κάθε χώρα. Αυτά μπορεί να περιλαμβάνουν τους στόχους μάθησης, τις αξίες που προωθούνται στο εκπαιδευτικό σύστημα, τους τρόπους αξιολόγησης και τις πρακτικές διδασκαλίας.

Στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπάρχουν διάφορα προγράμματα, πρωτοβουλίες και στρατηγικές που αποσκοπούν στη συνεργασία και στον συντονισμό των εκπαιδευτικών πολιτικών μεταξύ των χωρών μελών. Το πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει ως στόχο την προώθηση της κινητικότητας των φοιτητών, την αναγνώριση των δεξιοτήτων και την ανάπτυξη κοινών προτύπων ποιότητας για την εκπαίδευση και τα δύο αυτά επίπεδα πλαισίων έχουν ως στόχο τη βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού συστήματος, προάγοντας την ισότητα και την πρόσβαση σε μια σύγχρονη και ποικίλη εκπαίδευση που θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες της κοινωνίας. Τα εθνικά και ευρωπαϊκά πλαίσια για την εκπαίδευση αντανακλούν επίσης τις αλλαγές στον κόσμο της εργασίας και τις ανάγκες της σύγχρονης κοινωνίας. Έχουν ως στόχο την ανάπτυξη δεξιοτήτων και γνώσεων που θα εξασφαλίσουν στους μαθητές τη δυνατότητα να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις του μέλλοντος (Commission/EACEA/Eurydice, 2019).

Ταυτόχρονα, προωθούν την πολυπολιτισμικότητα και την ανοιχτή, διαφοροποιημένη προσέγγιση στην εκπαίδευση, λαμβάνοντας υπόψη την ποικιλομορφία των μαθητών και των κοινοτήτων τους. Αυτό διευκολύνει την ανάπτυξη προσωπικών ικανοτήτων, την ενίσχυση της κριτικής σκέψης και της δημιουργικότητας, καθώς και την προετοιμασία των νέων για την είσοδό τους στον ευρύτερο κόσμο της εργασίας. Μέσα από αυτά τα πλαίσια, η εκπαίδευση γίνεται πιο ευέλικτη, επικεντρώνοντας στην ανάγκη για διαρκή μάθηση και αναβάθμιση των δεξιοτήτων, προετοιμάζοντας έτσι τους νέους για έναν αλλαγμένο και απαιτητικότερο κόσμο.

Σε αυτήν την προσπάθεια, η ενίσχυση της ψηφιακής γνωστικής διάστασης στην εκπαίδευση αναδεικνύεται ως κρίσιμης σημασίας, προσφέροντας εργαλεία και πόρους για την ενίσχυση της μάθησης και την ανάπτυξη των δεξιοτήτων που απαιτούνται στην σύγχρονη εποχή (Βλ.Εικ.2). Τα εθνικά και ευρωπαϊκά πλαίσια για την εκπαίδευση διαμορφώνουν ένα

ολοκληρωμένο όραμα για την ανάπτυξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Τα συστήματα αυτά προάγουν τη διαρκή μάθηση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων που χρειάζονται οι μαθητές στη σύγχρονη κοινωνία. Επίσης, εστιάζουν στην ενίσχυση της προσωπικής και επαγγελματικής ανάπτυξης, ενθαρρύνοντας τη δημιουργικότητα, τη συνεργασία και την κριτική σκέψη (Corporation, 2015).

Μέσα από αυτά τα πλαίσια, η εκπαίδευση δεν είναι απλά η μετάδοση γνώσεων, αλλά ένας δυναμικός χώρος που προάγει τη δημιουργία, την πρωτοβουλία και την αυτονομία. Ταυτόχρονα, τονίζουν την αξία της εκπαίδευσης ως ενός συνολικού μοντέλου, που προετοιμάζει τους νέους όχι μόνο για την απόκτηση γνώσεων, αλλά και για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που προκύπτουν στη ζωή τους.

Στο πλαίσιο αυτό, η εκπαίδευση αποτελεί πολύ περισσότερο από απλή μετάδοση γνώσεων. Οι εκπαιδευτικοί, μέσα από τα πλαίσια των DigComp και DigComp Edu, καλούνται να διδάξουν όχι μόνο βασικές γνώσεις, αλλά και να ενθαρρύνουν τους μαθητές να αναπτύξουν δεξιότητες όπως η δημιουργικότητα, η πρωτοβουλία και η αυτονομία. Η ψηφιακή ικανότητα αναδεικνύεται ως ουσιαστικό κομμάτι αυτού των δυναμικών εκπαιδευτικών προσεγγίσεων. Τα DigComp και DigComp Edu προσφέρουν πλαίσια που επικεντρώνονται σε διάφορους τομείς και αρμοδιότητες των ψηφιακών ικανοτήτων, εκπαιδύοντας τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς όχι μόνο να χρησιμοποιούν την τεχνολογία, αλλά και να την ενσωματώνουν δημιουργικά και κριτικά στην εκπαιδευτική διαδικασία. Δεν περιορίζεται στην απλή χρήση ψηφιακών εργαλείων, αλλά περιλαμβάνει την ικανότητα κατανόησης, αξιολόγησης, και δημιουργίας πληροφορίας. Οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί καλούνται να αντιμετωπίσουν ψηφιακές προκλήσεις, να αναπτύξουν ψηφιακή συνείδηση και ασφαλή χρήση, ενισχύοντας τις ψηφιακές τους ικανότητες για την επιτυχή προσαρμογή στη σύγχρονη κοινωνία (Foti, Digcomp και Digcomp edu στο ελληνικό σχολείο. Πλαίσιο ψηφιακών ικανοτήτων στο ελληνικό νηπιαγωγείο., 2021).

Έτσι, τα εν λόγω πλαίσια διαμορφώνουν μια συνολική προσέγγιση της εκπαίδευσης, που δεν αφορά μόνο την απόκτηση γνώσεων αλλά και την επίτευξη ευρύτερων δεξιοτήτων και ικανοτήτων που απαιτούνται στην εποχή μας. Σε αυτήν τη βάση, προάγουν ένα εκπαιδευτικό περιβάλλον που ενθαρρύνει την προσωπική ανάπτυξη και την προετοιμασία για την είσοδο στην κοινωνία και την επαγγελματική ζωή (Fabian & Dunlop, 2007).

Εικόνα 2. Ψηφιακά μέσα στο σχολείο

1.2 Οι Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση

Οι Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) έχουν αναδειχθεί ως ένας σημαντικός παράγοντας στη σύγχρονη εκπαίδευση. Η χρήση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση επιτρέπει την ανάπτυξη πιο δυναμικών, αποτελεσματικών και προσαρμοσμένων μεθόδων διδασκαλίας και μάθησης. Οι τεχνολογίες αυτές μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε πολλά επίπεδα της εκπαιδευτικής διαδικασίας, όπως:

- **Εκπαιδευτικό Υλικό και Πόροι:** Διαδραστικά παιδαγωγικά περιεχόμενα, εφαρμογές και πλατφόρμες διδασκαλίας που ενισχύουν την κατανόηση και τη μάθηση.
- **Διαδραστική Διδασκαλία:** Χρήση διαδραστικών πινάκων, προβολής πολυμέσων και εφαρμογών για να διευκολύνει την κατανόηση και να ενθαρρύνει την ενεργό συμμετοχή των μαθητών.
- **Εξ αποστάσεως Εκπαίδευση:** Η δυνατότητα να διεξάγονται μαθήματα και εκπαιδευτικές δραστηριότητες από απόσταση μέσω διαδικτύου.
- **Ατομική Προσαρμογή:** Η δυνατότητα προσαρμογής του περιεχομένου και της διαδικασίας μάθησης στις ατομικές ανάγκες του κάθε μαθητή.
- **Αξιολόγηση:** Η χρήση διαδραστικών τεχνολογιών για την αξιολόγηση της προόδου των μαθητών και την παροχή αμεσότερων ανατροφοδοτήσεων (Clark & Mayer, 2016).

Η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση απαιτεί εκπαιδευτικούς που είναι εξοικειωμένοι με τις τεχνολογίες αυτές και γνωρίζουν πώς να τις εφαρμόζουν με σκοπό τη βελτίωση της διαδικασίας μάθησης. Επιπλέον, απαιτείται η δημιουργία υγιών ψηφιακών

περιβαλλόντων που θα εξασφαλίζουν την προστασία και την ασφάλεια των μαθητών κατά τη χρήση τους. Οι Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στην εκπαίδευση διευρύνουν τα όρια της μάθησης, δίνοντας τη δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς να προσαρμόσουν τις μαθησιακές εμπειρίες σύμφωνα με τις ανάγκες και τις διαφορετικότητες των μαθητών. Η χρήση διαδραστικών προγραμμάτων, εκπαιδευτικών εφαρμογών και διαδραστικών πινάκων ανοίγει νέους ορίζοντες στη διαδικασία μάθησης, κάνοντας την πιο δυναμική και συμμετοχική. Η δυνατότητα προσαρμογής του μαθησιακού περιεχομένου στις ατομικές ανάγκες των μαθητών αποτελεί ένα σημαντικό πλεονέκτημα. Επιτρέπει την ατομική πρόοδο και την ενίσχυση της ενεργού συμμετοχής, παρέχοντας ταυτόχρονα στους εκπαιδευτικούς εργαλεία για να παρακολουθούν την πρόοδο των μαθητών και να παρέχουν προσαρμοσμένη υποστήριξη (Depover , Karsenti , & Κόμης, 2010).

Επιπλέον, οι διαδραστικές τεχνολογίες προσφέρουν τη δυνατότητα εκτός της τάξης να συνεχιστεί η μάθηση. Μέσω των πλατφορμών από απόσταση και των διαδικτυακών πόρων, οι μαθητές μπορούν να έχουν πρόσβαση σε μαθησιακό υλικό, να συμμετέχουν σε διαδραστικά μαθήματα και να συνεργάζονται με άλλους συνομηλίκους ακόμη και εκτός των φυσικών συνθηκών της τάξης.

Ωστόσο, η αποτελεσματική χρήση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση απαιτεί όχι μόνον την ενσωμάτωση των τεχνολογιών στη διδακτική διαδικασία αλλά και την ανάπτυξη κριτικής σκέψης και αξιολόγησης για την επιλογή και τη χρήση των κατάλληλων εκπαιδευτικών εργαλείων. Με αυτόν τον τρόπο, οι ΤΠΕ μπορούν να αποτελέσουν ισχυρό εργαλείο για την ενίσχυση της διαδικασίας μάθησης και τη βελτίωση των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων. Η ενσωμάτωση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας στην εκπαίδευση ανοίγει νέους ορίζοντες για την προσαρμογή της διδασκαλίας στις ανάγκες της σύγχρονης εποχής. Ωστόσο, η αποτελεσματική χρήση τους απαιτεί όχι μόνο τεχνογνωσία αλλά και διαρκή αναβάθμιση των προσεγγίσεων διδασκαλίας και μάθησης (Drotner & Iversen, 2010).

Οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται να αποκτήσουν την ικανότητα να ενσωματώνουν τις ΤΠΕ με στρατηγικό τρόπο στο εκπαιδευτικό πλαίσιο, δίνοντας έμφαση όχι μόνο στα εργαλεία αλλά και στη διαμόρφωση της κριτικής σκέψης, της ανάλυσης και της κατανόησης. Ταυτόχρονα, πρέπει να δίνεται προσοχή στη διασφάλιση της προσβασιμότητας της τεχνολογίας σε όλους τους μαθητές και στην ανάπτυξη κριτικής σκέψης για τη χρήση της, ενθαρρύνοντας ταυτόχρονα τη δημιουργία καινοτόμων εκπαιδευτικών προσεγγίσεων.

Η διαρκής εκπαίδευση και η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών επί των νέων τεχνολογιών αποτελεί ζωτικό στοιχείο για τη διατήρηση της αποτελεσματικότητας και της σύγχρονης προσέγγισης στη διδασκαλία. Μόνο έτσι μπορούμε να εκμεταλλευτούμε πλήρως το δυναμικό των

ΤΠΕ για τη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης και την προετοιμασία των μαθητών για τις προκλήσεις του μέλλοντος (Dudenev, 2000)

2. Κεφάλαιο: Ψηφιακά μέσα και σύγχρονες θεωρίες εκπαίδευσης

Τα ψηφιακά μέσα και η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση αποτελούν δύο σημαντικά στοιχεία του σύγχρονου εκπαιδευτικού περιβάλλοντος. Η χρήση τους έχει αυξηθεί δραματικά τα τελευταία χρόνια, επηρεάζοντας τον τρόπο που μαθητές και εκπαιδευτικοί αλληλεπιδρούν με τη γνώση. Οι ψηφιακές πλατφόρμες, τα διαδικτυακά εργαλεία και η τεχνολογία έχουν ανοίξει νέους ορίζοντες για την παροχή παιδαγωγικών δυνατοτήτων, ανοίγοντας δρόμους για την παγκόσμια εκπαίδευση και τη συμμετοχή σε μαθήματα και πόρους που παλιά ήταν δυσπρόσιτοι (Giannakos & Jaccheri, 2013).

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση επιτρέπει στους μαθητές να αποκτήσουν πρόσβαση σε μαθήματα και πληροφορίες από οπουδήποτε, ενώ παράλληλα δημιουργεί τη δυνατότητα προσωποποιημένης μάθησης σύμφωνα με το ρυθμό και τις ανάγκες κάθε μαθητή. Αυτή η ευελιξία συμβάλλει στη δημιουργία ενός πιο προσαρμοσμένου περιβάλλοντος μάθησης. Ωστόσο, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση απαιτεί συγκεκριμένες δεξιότητες από τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να είναι εξοικειωμένοι με τις τεχνολογικές πλατφόρμες και τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται για τη διδασκαλία, ενώ οι μαθητές πρέπει να διαθέτουν αυτοδιάθεση και αυτοπειθαρχία για την αυτομορφωτική τους πορεία στη μάθηση. Τονίζεται η ανάγκη για ισότιμη πρόσβαση στην τεχνολογία, καθώς και η ανάγκη να δοθεί έμφαση στην αξιολόγηση και τη διασφάλιση της ποιότητας της εκπαίδευσης μέσω αυτών των ψηφιακών μέσων και της εξ' αποστάσεως διδασκαλίας. Η εξέλιξη των ψηφιακών μέσων στην εκπαίδευση δεν περιορίζεται μόνο στη μετάβαση από την παραδοσιακή στην εξ αποστάσεως μάθηση. Περιλαμβάνει επίσης τη χρήση διαδραστικών πλατφορμών, εφαρμογών και εργαλείων που ενισχύουν τη συμμετοχή, τη δημιουργικότητα και τη συνεργασία μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών (Hrastinski & Keller, 2016).

Τα ψηφιακά μέσα επιτρέπουν την ανάπτυξη διαφοροποιημένων μαθησιακών περιβαλλόντων, προσφέροντας στους εκπαιδευτικούς τη δυνατότητα να προσαρμόσουν τη διδασκαλία σύμφωνα με τις διαφορετικές ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών. Αυτή η ευελιξία συμβάλλει στην ενίσχυση της μάθησης, προσφέροντας ένα περιβάλλον που προάγει την ανάπτυξη δεξιοτήτων που απαιτούνται στην κοινωνία της πληροφορίας (Drotner & Iversen, 2010).

Επιπλέον, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση δίνει τη δυνατότητα σε μαθητές και εκπαιδευτικούς να συνεργάζονται με άλλους από διαφορετικές γεωγραφικές τοποθεσίες ή πολιτισμικά υπόβαθρα, προωθώντας τη διαπολιτισμική κατανόηση και τη διακοινωνική

συνεργασία (Kyriakides & Creemers, 2008). Αν και η χρήση των ψηφιακών μέσων στην εκπαίδευση φέρνει πολλά οφέλη, είναι σημαντικό να διατηρηθεί η ισορροπία μεταξύ της τεχνολογίας και των ανθρώπινων δεξιοτήτων, καθώς η εκπαίδευση πρέπει να εστιάζεται όχι μόνο στην εκμάθηση της τεχνολογίας αλλά και στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων που απαιτούνται για την κριτική σκέψη, την επίλυση προβλήματος και τη δημιουργικότητα.

Το εκπαιδευτικό σύστημα πρέπει να διασφαλίζει ότι η χρήση των ψηφιακών μέσων δεν αποκλείει την ανάπτυξη των μεταπολεμικών δεξιοτήτων, όπως η συνεργατικότητα, η επικοινωνία και η ενεργός συμμετοχή σε ομαδικές δραστηριότητες. Σε κάθε περίπτωση, η σωστή ενσωμάτωση και χρήση των ψηφιακών μέσων στην εκπαίδευση απαιτεί σκέψη και στρατηγική, με στόχο τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος που συνδυάζει την τεχνολογία με τις βέλτιστες πρακτικές διδασκαλίας, προκειμένου να προετοιμάσει τους μαθητές για τις απαιτήσεις μιας σύγχρονης κοινωνίας (Krumsvik, 2014).

Οι σύγχρονες θεωρίες εκπαίδευσης αντικατοπτρίζουν την εξέλιξη της εκπαιδευτικής σκέψης και τις αλλαγές στον κόσμο. Αυτές οι θεωρίες επιδιώκουν να κατανοήσουν τη διαδικασία της μάθησης για την αποτελεσματικότερη διδασκαλία. Η κοινωνική κατασκευή της μάθησης εστιάζει στην αλληλεπίδραση και στη σημασία της κοινωνικής επικοινωνίας και συνεργασίας στη μάθηση. Η κατανοητική θεωρία βασίζεται στην ιδέα ότι οι μαθητές δημιουργούν την κατανόησή του κόσμου τους μέσω των προσωπικών τους εμπειριών. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση επικεντρώνεται στις διαφορές στον πολιτισμό, τη γλώσσα και τις αξίες μεταξύ των μαθητών (Fabian & Dunlop, 2007).

Η εκπαιδευτική τεχνολογία εστιάζει στην εφαρμογή τεχνολογίας στη διδασκαλία για τη βελτίωση της εκπαιδευτικής εμπειρίας. Η διαφοροποιημένη διδασκαλία λαμβάνει υπόψη τις διαφορετικές ανάγκες και ικανότητες των μαθητών. Αυτές οι θεωρίες αντιπροσωπεύουν τη σύγχρονη εκπαιδευτική σκέψη, εξελίσσονται διαρκώς και συνεχίζουν να διαμορφώνουν τον τρόπο που κατανοούμε τη μάθηση και τη διδασκαλία (Kyriagos, C., & Theodosoroulou, V., 2001).

2.1 Ορισμός της ψηφιακών τεχνολογικών μέσων στην εκπαίδευση

Τα ψηφιακά τεχνολογικά μέσα στην εκπαίδευση αναφέρονται στη χρήση ηλεκτρονικών συσκευών, λογισμικού και ψηφιακών πλατφορμών για την υποστήριξη και ενίσχυση της διαδικασίας μάθησης και διδασκαλίας. Αυτά τα μέσα περιλαμβάνουν τόσο την υλικοτεχνική υποδομή όσο και την εφαρμογή λογισμικού, όπως η χρήση ηλεκτρονικών συσκευών (π.χ. υπολογιστές, tablet, smartphones)(βλ.Εικ.3), διαδικτυακών πλατφορμών (όπως e-learning περιβάλλοντα), διαδραστικών εφαρμογών, πολυμέσων (βίντεο, εικόνες), και διαδικτυακών πόρων που στοχεύουν στη βελτίωση της μάθησης και στην ενίσχυση των εκπαιδευτικών διαδικασιών. Συχνά

χρησιμοποιούνται για τη διευκόλυνση της πρόσβασης σε πληροφορίες, την ανάπτυξη δεξιοτήτων και την προετοιμασία για τις απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας (Πολίτη, 2014).

Επιπλέον, τα ψηφιακά τεχνολογικά μέσα στην εκπαίδευση διευκολύνουν την εξατομίκευση της μάθησης, επιτρέποντας στους εκπαιδευτικούς να προσαρμόσουν τη διδασκαλία σύμφωνα με τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών. Η ενσωμάτωση των ψηφιακών μέσων στη διαδικασία μάθησης μπορεί να δημιουργήσει πιο δυναμικά και διαδραστικά περιβάλλοντα μάθησης, ενισχύοντας τη συμμετοχή, την αναστοχαστική σκέψη και τη δημιουργικότητα των μαθητών (Moore & Kearsley, 2011).

Επίσης, η χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών στην εκπαίδευση επιτρέπει την ανάπτυξη νέων προσεγγίσεων διδασκαλίας, όπως η μάθηση μέσω παιχνιδιού (game-based learning), η εκπαίδευση μέσω του storytelling ή η χρήση τεχνητής νοημοσύνης για την προσαρμογή της διδασκαλίας στις ατομικές ανάγκες των μαθητών. Αυτές οι καινοτομίες διευρύνουν το φάσμα των δυνατοτήτων στην εκπαιδευτική διαδικασία, προωθώντας την ανάπτυξη πολυμεσικών και πολλαπλών επιπέδων μαθησιακών εμπειριών (Κουλουμπαρίτση, 2011) (Μητσαρά, 2010). Με την ενσωμάτωση των ψηφιακών τεχνολογιών στην εκπαίδευση, ανοίγονται επίσης νέοι τρόποι αξιολόγησης και παρακολούθησης της προόδου των μαθητών. Η δυνατότητα αξιολόγησης μέσω ψηφιακών εργαλείων, της ανάλυσης των δεδομένων που συγκεντρώνονται και της προσαρμογής του μαθήματος με βάση τα αποτελέσματα, προσφέρει μια πιο σφαιρική κατανόηση της μάθησης και των αναγκών των μαθητών (Neihart, Reis, Robinson, & Moon, 2022).

Επιπλέον, η δυνατότητα διαρκούς εκπαίδευσης και εκμάθησης ακόμη και έξω από το σχολείο, μέσω διαδικτυακών πλατφορμών και πόρων, ενισχύει τη συνεχή ανάπτυξη των μαθητών και ενισχύει την ιδέα της εκπαίδευσης ως μιας διαδικασίας που δεν περιορίζεται αποκλειστικά στο σχολείο. Ωστόσο, η αποτελεσματική χρήση των ψηφιακών μέσων στην εκπαίδευση απαιτεί εκπαιδευτικούς που να διαθέτουν τις γνώσεις και δεξιότητες για να ενσωματώνουν αυτά τα εργαλεία με συνέπεια και σκοπό στη διδασκαλία, διατηρώντας την ισορροπία μεταξύ τεχνολογίας και ανθρώπινου παράγοντα. Η κατάλληλη κατάρτιση και υποστήριξη των εκπαιδευτικών αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την αποτελεσματική χρήση αυτών των μέσων στην εκπαίδευση (Neuman, 2014).

Εικόνα 3. Ψηφιακά μέσα στη προσχολική αγωγή

2.2 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα ψηφιακών τεχνολογικών μέσων

Τα ψηφιακά τεχνολογικά μέσα στην εκπαίδευση φέρνουν μια σειρά από πλεονεκτήματα. Ενισχύουν τη μάθηση με διαδραστικά εργαλεία, προσφέροντας πιο διασκεδαστικά περιβάλλοντα. Επιτρέπουν στους εκπαιδευτικούς να προσαρμόσουν τη διδασκαλία στις ανάγκες και το ρυθμό μάθησης των μαθητών, κάτι που διευκολύνει την κατανόηση. Επίσης, προσφέρουν πρόσβαση σε ποικίλο εκπαιδευτικό υλικό και πληροφορίες από διάφορες πηγές (Picciano & Dziuban , 2018).

Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν και μειονεκτήματα. Η ανεπάρκεια τεχνολογικών μέσων ή η διακοπή της λειτουργίας τους μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα και να διακόψει τη διαδικασία μάθησης. Επιπλέον, η υπερβολική χρήση μπορεί να οδηγήσει σε αποσπασματική προσοχή και έλλειψη συγκέντρωσης. Τέλος, η ανοικτή πρόσβαση σε πληροφορίες μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τους μαθητές, εκθέτοντάς τους σε ανεπιθύμητο περιεχόμενο ή προσωπικά δεδομένα (Μαρούλης, 2010). Η αξιοποίηση των ψηφιακών τεχνολογιών στην εκπαίδευση απαιτεί ισορροπημένη προσέγγιση, λαμβάνοντας υπόψη τα οφέλη αλλά και τις προκλήσεις που προκύπτουν. Τα ψηφιακά τεχνολογικά μέσα μπορούν να έχουν ορισμένα θετικά οφέλη στην προσχολική ηλικία, αν χρησιμοποιηθούν κατάλληλα:

- Εκπαιδευτικά παιχνίδια: Διάφορα παιχνίδια και εκπαιδευτικές εφαρμογές μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά να αναπτύξουν δεξιότητες όπως η λογική, η μαθηματική κατανόηση και η γλωσσική ανάπτυξη.

- Προετοιμασία για τον ψηφιακό κόσμο: Η εξοικείωση με τα ψηφιακά μέσα από πρώιμη ηλικία μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά να αναπτύξουν ψηφιακές δεξιότητες που θα τους φανούν χρήσιμες στο μέλλον.
- Ενίσχυση της δημιουργικότητας: Ορισμένα ψηφιακά εργαλεία επιτρέπουν στα παιδιά να εκφραστούν και να δημιουργήσουν με διάφορους τρόπους, όπως ο σχεδιασμός, η μουσική και η φωτογραφία.
- Προετοιμασία για την εκπαίδευση: Η εξοικείωση με την τεχνολογία μπορεί να διευκολύνει τη μετάβαση στη σχολική εκπαίδευση και την αντιμετώπιση της ψηφιακής παιδείας (Τσολακίδη & Σαββίδη, 2017).

2.3 Τύποι ψηφιακών τεχνολογικών μέσων

Τα ψηφιακά τεχνολογικά μέσα που χρησιμοποιούνται στην εκπαίδευση καλύπτουν μια ευρεία γκάμα διαφορετικών τύπων. Κάποιοι από αυτούς περιλαμβάνουν:

1. **Διαδικτυακές Πλατφόρμες Μάθησης:** Αποτελούν πλατφόρμες που παρέχουν διάφορα εκπαιδευτικά υλικά, συμπεριλαμβανομένων μαθημάτων, διαδραστικών παιχνιδιών και δοκιμασιών.
2. **Εκπαιδευτικά Λογισμικά:** Περιλαμβάνουν προγράμματα που σχεδιάζονται ειδικά για εκπαιδευτικούς σκοπούς, όπως προσομοιώσεις, εφαρμογές για μάθηση γλωσσών, μαθηματικών και άλλων επιστημονικών περιοχών.
3. **Εικονική Πραγματικότητα και Επαυξημένη Πραγματικότητα:** Χρησιμοποιούνται για τη δημιουργία περιβαλλόντων που επιτρέπουν στους μαθητές να αλληλεπιδρούν με εικονικά αντικείμενα ή να επεκτείνουν το περιβάλλον τους μέσω της τεχνολογίας.
4. **Διαδραστικοί Πίνακες και Οθόνες Αφής:** Παρέχουν δυνατότητα αλληλεπίδρασης και συνεργασίας μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών μέσω αφής και διαδραστικών λειτουργιών.
5. **Συσκευές Wearable και Αισθητήρες:** Χρησιμοποιούνται για εκπαιδευτικούς σκοπούς, όπως αισθητήρες που μετρούν την καρδιακή συχνότητα και τη δραστηριότητα για εκπαιδευτικά σενάρια (Ελευθερίου & Μαγγίνα, 2014).

Αυτοί οι τύποι τεχνολογικών μέσων είναι ένα μικρό δείγμα των διαθέσιμων εργαλείων. Παράλληλα, υπάρχουν και άλλα, τα προσωπικά υπολογιστικά συστήματα, η τηλεδιάσκεψη, οι πίνακες αντιγραφής ηλεκτρονικών σημειώσεων, είναι μερικά ακόμη παραδείγματα τεχνολογικών εργαλείων που μπορούν να ενισχύσουν την εκπαιδευτική διαδικασία. Η ποικιλία αυτών των μέσων επιτρέπει στους εκπαιδευτικούς να προσαρμόσουν τη διδασκαλία σύμφωνα με τις ανάγκες και το προφίλ των μαθητών τους, προσφέροντας πολλές ευκαιρίες για ενδιαφέρουσες και

διαφοροποιημένες μαθησιακές εμπειρίες. Όλα αυτά τα ψηφιακά εργαλεία διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην εκπαιδευτική διαδικασία, αλλά έχουν και τα δικά τους πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Τα πλεονεκτήματα περιλαμβάνουν τη δυνατότητα προσαρμογής στις ατομικές ανάγκες των μαθητών, την ενίσχυση της διαδραστικότητας και τη δημιουργία πιο συναρπαστικών εκπαιδευτικών περιβαλλόντων. Επιπλέον, επιτρέπουν την πρόσβαση σε απεριόριστο περιεχόμενο και πληροφορίες από διάφορες πηγές (Paranikolaou & Economides, 2017).

Από την άλλη, τα μειονεκτήματα περιλαμβάνουν την εξάρτηση από την τεχνολογία, προκαλώντας προβλήματα όταν αυτή αποτύχει ή δεν είναι διαθέσιμη. Επιπλέον, μπορεί να προκαλέσουν αποσπασματική προσοχή και να δυσχεράνουν την εστίαση των μαθητών. Υπάρχει επίσης η πιθανότητα απώλειας της ανθρώπινης διάστασης της διδασκαλίας και της αλληλεπίδρασης μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών. Σημαντικό είναι να έχουν οι εκπαιδευτικοί την ικανότητα να ισορροπούν τη χρήση των ψηφιακών μέσων για τη μέγιστη αποτελεσματικότητα της μάθησης (Χονδροκούκη, 2017).

Το σημαντικό είναι να ενισχυθεί η ικανότητα των εκπαιδευτικών να χρησιμοποιούν αυτά τα εργαλεία με στόχο την ανάπτυξη κριτικής σκέψης, συνεργατικής εργασίας και δημιουργικότητας στους μαθητές. Η διαρκής εκπαίδευση των εκπαιδευτικών είναι ουσιώδης, καθώς η τεχνολογία συνεχώς εξελίσσεται και αλλάζει. Η ισορροπημένη χρήση των ψηφιακών μέσων μπορεί να ενισχύσει την ποιότητα της διδασκαλίας και να προετοιμάσει τους μαθητές για την ψηφιακή κοινωνία. Εντέλει, το θετικό αποτέλεσμα εξαρτάται από τον τρόπο χρήσης και την εκπαιδευτική στρατηγική πίσω από τη χρήση αυτών των εργαλείων (Ünal & Erden, 2022).

2.4 Σύγχρονες θεωρίες εκπαίδευσης

Οι νεότερες εκπαιδευτικές θεωρίες αποτυπώνουν την πρόοδο του εκπαιδευτικού πνεύματος και τις μεταβολές στην κοινωνία. Αποσκοπούν στην κατανόηση του πώς συμβαίνει η μάθηση και πώς μπορεί να γίνει πιο αποτελεσματική η διδασκαλία. Η θεωρία της κοινωνικής κατασκευής της μάθησης υπογραμμίζει τον ρόλο της αλληλεπίδρασης, της κοινωνικής επικοινωνίας και της συνεργασίας. Η κατανοητική θεωρία υποστηρίζει ότι οι μαθητές διαμορφώνουν την κατανόηση του κόσμου μέσα από τις δικές τους εμπειρίες. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση επικεντρώνεται στην αναγνώριση και εκτίμηση των πολιτιστικών, γλωσσικών και αξιακών διαφορών μεταξύ των μαθητών. Η εκπαιδευτική τεχνολογία δίνει έμφαση στην χρήση τεχνολογικών εργαλείων για την ενίσχυση της διδακτικής διαδικασίας. Η διαφοροποιημένη διδασκαλία αναγνωρίζει και ανταποκρίνεται στις μοναδικές ανάγκες και ταλέντα κάθε μαθητή. Αυτές οι θεωρίες αποτελούν τον πυρήνα της σύγχρονης αντίληψης για την εκπαίδευση, βρίσκονται σε συνεχή εξέλιξη και

συμβάλλουν στον ορισμό της προσέγγισης που έχουμε αναφορικά με την μάθηση και την διδασκαλία (Δημητριάδης, 2014).

Άλλες σημαντικές σύγχρονες θεωρίες εκπαίδευσης περιλαμβάνουν:

- **Εκμάθηση μέσω Παιχνιδιού (Learning through Play):** Αυτή η θεωρία εστιάζει στη χρήση του παιχνιδιού ως μέσο για την ενίσχυση της μάθησης και την ανάπτυξη δεξιοτήτων όπως η κοινωνική αλληλεπίδραση, η δημιουργικότητα και η σκέψη μέσω προβληματισμού..
- **Θεωρία Κοινωνικής Μάθησης (Social Learning Theory):** Εστιάζει στον ρόλο του περιβάλλοντος και της κοινωνικής διάδρασης στην απόκτηση νέων δεξιοτήτων, μέσω της παρατήρησης και της μίμησης.
- **Μάθηση Βασισμένη στον Προβληματισμό (Problem-Based Learning):** Επικεντρώνεται στην επίλυση πρακτικών προβλημάτων ως τρόπο ανάπτυξης δεξιοτήτων και γνώσεων.
- **Κριτική Θεωρία Εκπαίδευσης (Critical Pedagogy):** Αναλύει τις δυνάμεις του κοινωνικού και πολιτικού χώρου στη μάθηση και επιδιώκει να προωθήσει την κριτική σκέψη και την κοινωνική δικαιοσύνη μέσω της εκπαίδευσης (Αυγητίδου, 2001).

Καθένα από αυτά τα πλαίσια προσφέρουν μια μοναδική συμβολή στην εκπαιδευτική διαδικασία, ενώ συχνά συνδυάζονται για να προσεγγίσουν την πολυπλοκότητα της μάθησης και της διδασκαλίας. Επιπλέον, η **Αυτο-Ρυθμιζόμενη Μάθηση (Self-Regulated Learning)** αναφέρεται στη διαδικασία μάθησης όπου οι μαθητές αναλαμβάνουν τον έλεγχο και τη διαχείριση της δικής τους μάθησης, περιλαμβάνοντας στόχους, παρακολούθηση της προόδου και προσαρμογή των στρατηγικών μάθησης.

Σημαντική είναι και η **Θεωρία της Μεταβατικής Δικαιοσύνης (Transitional Justice Theory)** στο πεδίο της εκπαίδευσης, η οποία επικεντρώνεται στην ανασυγκρότηση των εκπαιδευτικών διαδικασιών και δομών μετά από περιόδους κρίσης ή αλλαγής σε εκπαιδευτικά συστήματα. Η διασφάλιση της **Δικτύωσης (Networking)** στο πλαίσιο της εκπαίδευσης επίσης αποτελεί προτεραιότητα, καθώς η σύνδεση μεταξύ μαθητών, εκπαιδευτικών και πόρων δημιουργεί ένα περιβάλλον πλούσιο σε δυνατότητες μάθησης και ανάπτυξης. Τέλος, η **Μάθηση Μέσω Εμπειριών (Experiential Learning)** είναι μια προσέγγιση που τονίζει τη σημασία της απόκτησης γνώσης μέσω της πρακτικής εφαρμογής και της αντίδρασης σε πραγματικές εμπειρίες. Κάθε μια από αυτές τις θεωρίες συμβάλλει στην πολυπλοκότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ενισχύοντας τη σημασία της συνεχούς ανάπτυξης, προσαρμογής και εξέλιξης στον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε τη μάθηση και τη διδασκαλία (Φιλιππάκη, 2017).

Τα πεδία αυτά αντιπροσωπεύουν διαφορετικές προσεγγίσεις στην εκπαίδευση, καθώς και διαφορετικά πλαίσια για την καλύτερη κατανόηση της μάθησης και της διδασκαλίας. Η ποικιλομορφία αυτών των θεωριών επιτρέπει στους εκπαιδευτικούς να προσαρμόζουν τη διδακτική τους προσέγγιση στις ανάγκες και τις δυνατότητες των μαθητών, προωθώντας έτσι ένα

πιο εξατομικευμένο και αποτελεσματικό περιβάλλον μάθησης. Αυτή η ποικιλία συμβάλλει στη συνεχή βελτίωση και εξέλιξη του εκπαιδευτικού συστήματος (Καμπεζά, Κότσαρη, & Γκρίτση, 2010).

2.5 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα σύγχρονων θεωριών εκπαίδευσης

Οι σύγχρονες θεωρίες εκπαίδευσης έχουν πλεονεκτήματα, όπως την εξατομικευμένη μάθηση και την ενεργή συμμετοχή των μαθητών. Παράλληλα όμως απαιτούν περισσότερη προσπάθεια από τους εκπαιδευτές και μπορεί να μην είναι ιδανικές για όλους τους μαθητές. Επιπλέον, προάγουν την προσαρμογή στις ανάγκες της κοινωνίας, αλλά ενδέχεται να δυσκολεύουν την αξιολόγηση της μάθησης ή να απαιτούν νέους τρόπους αξιολόγησης των μαθητών (Δημητριάδης, 2014).

Ορισμένα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα των σύγχρονων θεωριών εκπαίδευσης είναι τα εξής:

Πλεονεκτήματα:

1. **Εξατομικευμένη Μάθηση:** Οι θεωρίες εκπαίδευσης που επικεντρώνονται στην εξατομικευμένη προσέγγιση επιτρέπουν στους εκπαιδευτικούς να προσαρμόσουν τη διδασκαλία σύμφωνα με τις ανάγκες και το ρυθμό μάθησης του κάθε μαθητή. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε καλύτερη κατανόηση και πιο αποτελεσματική μάθηση.
2. **Ενεργός Συμμετοχή των Μαθητών:** Οι θεωρίες που ενισχύουν την ενεργή συμμετοχή των μαθητών βοηθούν στην ενίσχυση της αυτονομίας, της δημιουργικότητας και της κριτικής σκέψης τους.
3. **Προσαρμοστικότητα στις Ανάγκες της Κοινωνίας:** Οι σύγχρονες θεωρίες εκπαίδευσης επιτρέπουν στους εκπαιδευτικούς να προσαρμόζουν τη διδασκαλία στις συνεχώς μεταβαλλόμενες απαιτήσεις και ανάγκες της κοινωνίας (Malaguzzi, Katz, & Spaggiari, 2013).

Μειονεκτήματα:

1. **Πιο Απαιτητικός Ρόλος του Εκπαιδευτή:** Οι σύγχρονες θεωρίες μπορεί να απαιτούν περισσότερη προετοιμασία και προσπάθεια από τους εκπαιδευτές για την εφαρμογή τους στην πράξη.
2. **Περιορισμένη Εφαρμογή σε Ορισμένους Μαθητές:** Ορισμένες από αυτές τις θεωρίες μπορεί να μην είναι ιδανικές για κάθε μαθητή, καθώς διαφορετικοί μαθητές μπορεί να αντιδρούν διαφορετικά σε διαφορετικές μεθόδους μάθησης.
3. **Δυσκολία Αξιολόγησης:** Μερικές από αυτές τις θεωρίες μπορεί να δυσκολεύουν την αξιολόγηση της μάθησης ή να απαιτούν νέους τρόπους αξιολόγησης της προόδου των μαθητών.

Καθένα από αυτά τα στοιχεία πρέπει να ληφθεί υπόψη για να επιτευχθεί μια ισορροπημένη και αποτελεσματική προσέγγιση στην εκπαίδευση (Αυγητίδου, 2001).

Β' ΜΕΡΟΣ: Έρευνα

3.Κεφάλαιο : Μεθοδολογία

3.1 Το ερευνητικό πλαίσιο

Το ερευνητικό πλαίσιο που εξετάζει η παρούσα εργασία, από τη διερευνητική σκοπιά των παιδαγωγών πρώιμης παιδικής ηλικίας επικεντρώθηκε στους εξής τομείς:

1. Κατανόηση της Ανάπτυξης των Παιδιών: πώς η χρήση των ψηφιακών μέσων επηρεάζει τις διάφορες πτυχές της ανάπτυξης των παιδιών σε σχέση με τη γλωσσική, κοινωνική, συναισθηματική και γνωστική πτυχή.
2. Δυνατότητες Μάθησης: Εστιάζει στις δυνατότητες που προσφέρουν τα ψηφιακά εργαλεία για τη διδασκαλία και την ενίσχυση των μαθησιακών εμπειριών των παιδιών σε διάφορους τομείς όπως η αριθμητική, η γραφή, η επιστήμη και η τέχνη.
3. Κατευθυντήριο ρόλος του Εκπαιδευτή: Αναλύει τον ρόλο του παιδαγωγού ως καθοδηγητή της χρήσης των ψηφιακών μέσων, εξερευνώντας τις βέλτιστες πρακτικές και τους τρόπους οργάνωσης του περιβάλλοντος μάθησης.
4. Ψηφιακή Πολιτισμική Παιδεία: Εξετάζει πώς η χρήση των ψηφιακών μέσων μπορεί να ενσωματωθεί στον πολιτισμό της προσχολικής αγωγής και να συμβάλλει στη διαμόρφωση της ψηφιακής παιδείας των παιδιών.

Αυτό το ερευνητικό πλαίσιο εστιάζει στην κατανόηση των διαφόρων πτυχών της εκπαιδευτικής εμπειρίας των προσχολικών παιδιών με τη χρήση της τεχνολογίας και στον καθορισμό των πιθανών οφελών, προκλήσεων και βέλτιστων πρακτικών που συνδέονται με αυτό τον τομέα (Cohen, , Manion , & Morrison,, 2012). Επίσης, εστιάζει στη διερεύνηση των πρακτικών που ακολουθούν οι παιδαγωγοί πρώιμης παιδικής ηλικίας κατά την ενσωμάτωση των ψηφιακών μέσων στο προσχολικό περιβάλλον. Αναλύει τις δυνατότητες που προσφέρουν αυτά τα εργαλεία στη διαμόρφωση περιβαλλόντων μάθησης που προάγουν τη δημιουργικότητα, τη συνεργατικότητα και τις δεξιότητες προβληματισμού των παιδιών. Επιπλέον, εξετάζει τις διαφορετικές προσεγγίσεις και μεθόδους που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί για να προσαρμόσουν τη χρήση των ψηφιακών μέσων στις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες κάθε παιδιού στο πλαίσιο της προσχολικής εκπαίδευσης.

3.2 Μεθοδολογικό πλαίσιο, Ερευνητικά ερωτήματα

Στην εν λόγω μελέτη, επιλέχθηκε η μεθοδολογία της ποιοτικής έρευνας, η οποία στοχεύει στο να προσεγγίσει και να κατανοήσει τα φαινόμενα μέσα από την ανάλυση ποιοτικών δεδομένων, όπως

είναι οι συνεντεύξεις, οι παρατηρήσεις και η εξέταση κειμένων. Σε αντιδιαστολή με την ποσοτική έρευνα, η οποία βασίζεται στην ανάλυση αριθμητικών δεδομένων και στατιστικών μεθόδων, η ποιοτική έρευνα αποσκοπεί στο να εξερευνήσει και να παρουσιάσει το βάθος και την πολυπλοκότητα των ανθρώπινων εμπειριών και αντιλήψεων.

Οι βασικές μέθοδοι ποιοτικής έρευνας περιλαμβάνουν συνεντεύξεις, παρατηρήσεις, ανάλυση κειμένου, μελέτη περίπτωσης και έρευνα δράσης. Στην παρούσα έρευνα, χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της έρευνας δράσης. Συγκεκριμένα, σε συνεργασία με μια ομάδα ενεργών εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας, υλοποιήθηκε ένα πλάνο δράσης που περιελάμβανε τη χρήση ψηφιακών μέσων στη διδασκαλία. Έπειτα από αυτήν τη διαδικασία, πραγματοποιήθηκε αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της εφαρμογής τους στο πλαίσιο της προσχολικής αγωγής και του εκπαιδευτικού επιπέδου των εκπαιδευτικών (Yin, 2018).

Η ποιοτική έρευνα δίνει προτεραιότητα στην περιγραφική ανάλυση και την ερμηνευτική προσέγγιση των συλλεχθέντων δεδομένων, αποφεύγοντας την αναζήτηση γενικευμένων συσχετίσεων ή την διατύπωση προβλέψεων. Αν και δεν εστιάζει στην παραγωγή αριθμητικών δεδομένων, στοχεύει στην βαθιά κατανόηση των κοινωνικών διαστάσεων και των ανθρώπινων εμπειριών. Ερευνητές που εφαρμόζουν αυτή τη μεθοδολογία προτρέπονται να αναπτύξουν στενές σχέσεις με τα άτομα που μελετούν, ενσωματώνοντας τις προσωπικές τους εμπειρίες και προοπτικές στην ανάλυση.

Έτσι, αυτή η συνεργατική προσέγγιση μπορεί να βοηθήσει στη δημιουργία πιο πλούσιων και περιεκτικών δεδομένων. Η ποιοτική έρευνα, μολονότι δεν επικεντρώνεται σε αριθμητικές μετρήσεις, αναδεικνύει συχνά νέες πτυχές, προοπτικές και πληροφορίες που δεν θα μπορούσαν να αποκαλυφθούν μόνο μέσω αναλύσεων με βάση τα νούμερα (Neuman, 2014).

Στην παρούσα έρευνα, η μέθοδος της έρευνας δράσης χρησιμοποιήθηκε για να εξεταστεί η αποτελεσματικότητα της χρήσης ψηφιακών μέσων στην προσχολική αγωγή. Η συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς επέτρεψε τη συλλογή δεδομένων μέσα από την εμπειρία τους και την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της δράσης που υλοποιήθηκε. Μέσω αυτής της προσέγγισης, οι ερευνητές προσδίδουν σημασία στις ανθρώπινες εμπειρίες, τις απόψεις και τις διαδικασίες που αποκτούνται και αναδεικνύουν τη συνολική εικόνα της διαδικασίας που εξετάζεται, πέραν των απλών αριθμών. Έτσι, η ποιοτική έρευνα δίνει έμφαση στην πλήρη κατανόηση και ερμηνεία των συνθηκών και των αποτελεσμάτων, ενισχύοντας τη βαθύτερη κατανόηση του θέματος που εξετάζεται (Cohen , Manion , & Morris, 2018). Στη συνέχεια παρατίθενται τα ερευνητικά ερωτήματα ανά κατηγορία.

Ά Μέρος: Γενικά Στοιχεία συμμετεχόντων

- Ποιο είναι το βασικό σας πτυχίο;
- Έχετε πραγματοποιήσει επιπλέον σπουδές; (2ο πτυχίο, μεταπτυχιακό, διδακτορικό)

- Πόσα χρόνια υπηρεσίας έχετε στη Προσχολική Εκπαίδευση;

Β' Μέρος: Η χρήση των ψηφιακών μέσων, τι προσφέρει στην προσχολική αγωγή.

- Πώς επηρεάζει η χρήση των ψηφιακών μέσων την ανάπτυξη, την εκπαίδευση και τις δεξιότητες των προσχολικών παιδιών;
- Ποιες είναι οι καλύτερες πρακτικές για την ενσωμάτωση των ψηφιακών μέσων στα προσχολικά προγράμματα για αποτελεσματική μάθηση;
- Η χρήση ψηφιακών μέσων βοηθά τα παιδιά να αναπτύξουν τεχνολογικές και ψηφιακές δεξιότητες από μικρή ηλικία;
- Τα ψηφιακά μέσα επιτρέπουν την προσαρμογή της μάθησης στις ατομικές ανάγκες και το ρυθμό κάθε παιδιού;
- Με τη χρήση παιχνιδιών και διαδραστικών εφαρμογών, τα παιδιά μπορούν να μάθουν μέσα από διασκεδαστικές δραστηριότητες;

Γ' Μέρος: Μπορεί να δημιουργήσει κοινωνικές και προσωπικές επιπτώσεις .

- Πώς επηρεάζει η χρήση των ψηφιακών μέσων την κοινωνικό-συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών;
- Ενισχύει την προετοιμασία των παιδιών για τη ζωή και την εργασία σε μια ψηφιακή κοινωνία, βελτιώνοντας την ψηφιακή τους παιδεία;
- Τα ψηφιακά μέσα επιτρέπουν την επικοινωνία και την αλληλεπίδραση με άλλα παιδιά, ενισχύοντας τις κοινωνικές τους δεξιότητες;
- Πώς μπορούν να εξασφαλιστούν η ασφάλεια και η προστασία των παιδιών κατά τη χρήση των ψηφιακών μέσων στο προσχολικό περιβάλλον;
- Πώς μπορούν οι τεχνολογικές λύσεις να προσαρμοστούν στις ανάγκες των προσχολικών παιδιών για καλύτερη μάθηση και ανάπτυξη;

Δ' Μέρος: Η χρήση των ψηφιακών μέσων μπορεί να προσφέρει οφέλη στους εκπαιδευτικούς στην προσχολική αγωγή.

- Πώς μπορεί να σχεδιαστεί μια πλούσια και αποτελεσματική εκπαιδευτική εμπειρία με τη χρήση των ψηφιακών μέσων στα προσχολικά παιδιά;
- Παρέχει δυνατότητες για ποικίλες μορφές μάθησης μέσω παιχνιδιών, εφαρμογών και εκπαιδευτικού λογισμικού που μπορούν να προσαρμοστούν στις ανάγκες του κάθε παιδιού;
- Τα ψηφιακά μέσα παρέχουν ευκαιρίες για συνεργατική εργασία και δημιουργική έκφραση μέσω ποικίλων πλατφορμών;
- Πώς αντιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί τη χρήση των ψηφιακών μέσων στην προσχολική αγωγή και ποιες είναι οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν;

- Πώς πρέπει να εκπαιδευτούν οι εκπαιδευτικοί για να αξιοποιήσουν αποτελεσματικά τα ψηφιακά μέσα στην προσχολική αγωγή;

3.3 Το Δείγμα της Έρευνας.

Σε αυτήν την ερευνητική εργασία, συμμετείχαν οκτώ εκπαιδευτικοί προσχολικής αγωγής. Πέντε από αυτούς ήταν παιδαγωγοί πρώιμης παιδικής ηλικίας, ενώ οι τρεις υπόλοιποι ήταν νηπιαγωγοί. Όλοι αυτοί οι εκπαιδευτικοί παρακολούθησαν το Διαδραστικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στις Επιστήμες της Αγωγής μέσω Καινοτόμων Τεχνολογιών και Βιοϊατρικών Προσεγγίσεων. Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν είναι όλες γυναίκες και οι ηλικίες των οποίων κυμαίνονται μεταξύ 30 και 50 ετών. Όλοι αυτοί οι εκπαιδευτικοί εργάζονται ενεργά σε θέσεις της προσχολικής εκπαίδευσης και διαθέτουν πολυετή εμπειρία στον τομέα.

3.4 Σκοπός της έρευνας

Στην παρούσα έρευνα, η μέθοδος της έρευνας δράσης χρησιμοποιήθηκε για να εξεταστεί η αποτελεσματικότητα της χρήσης ψηφιακών μέσων στην προσχολική αγωγή. Η συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς επέτρεψε τη συλλογή δεδομένων μέσα από την εμπειρία τους και την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της δράσης που υλοποιήθηκε.

Μέσω αυτής της προσέγγισης, οι ερευνητές προσδίδουν σημασία στις ανθρώπινες εμπειρίες, τις απόψεις και τις διαδικασίες που αποκτούνται και αναδεικνύουν τη συνολική εικόνα της διαδικασίας που εξετάζεται, πέραν των απλών αριθμών. Έτσι, η ποιοτική έρευνα δίνει έμφαση στην πλήρη κατανόηση και ερμηνεία των συνθηκών και των αποτελεσμάτων, ενισχύοντας τη βαθύτερη κατανόηση του θέματος που εξετάζεται (Cohen , Manion , & Morrison, 2018). Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να γίνουν ενεργοί συμμετέχοντες στη διαδικασία της έρευνας, εφαρμόζοντας καινοτομίες στην πράξη, παρατηρώντας τις επιδράσεις τους και προβαίνοντας σε αναθεωρήσεις βάσει των αποτελεσμάτων. Αυτή η διαρκής διαδικασία αξιολόγησης και προσαρμογής συμβάλλει στη βελτίωση της εκπαιδευτικής πράξης και προσφέρει σημαντικές διδακτικές προοπτικές.

Η αξιοποίηση των ψηφιακών μέσων στην προσχολική αγωγή μπορεί να περιλαμβάνει δραστηριότητες όπως εκπαιδευτικά παιχνίδια, εφαρμογές, ψηφιακές πλατφόρμες εκμάθησης, καθώς και την ενσωμάτωση πολυμέσων και διαδραστικών τεχνολογιών στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Η έρευνα μπορεί να εξετάζει πως αυτά τα εργαλεία επηρεάζουν τη γνωστική, κοινωνικό-συναισθηματική και σωματική ανάπτυξη των παιδιών, καθώς και την ενίσχυση της δημιουργικότητας και της κριτικής σκέψης. Πέρα από την άμεση αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των ψηφιακών μέσων, η έρευνα δράσης μπορεί να αποκαλύψει και άλλους

σημαντικούς παράγοντες, όπως την ανάγκη για επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών σε θέματα ψηφιακής τεχνολογίας, τις προκλήσεις στην ενσωμάτωση της τεχνολογίας στο προσχολικό περιβάλλον.

3.5 Περιορισμοί της έρευνας

Στην εν λόγω έρευνα, οι συνεντεύξεις που ηχογραφήθηκαν μετατράπηκαν σε γραπτό κείμενο και σε ηλεκτρονική μορφή μέσω της διαδικασίας της μεταγραφής. Οι συνεντεύξεις έγιναν εξ αποστάσεως λόγω της αδυναμίας στη δια ζώσης επαφή και το περιορισμένο ωράριο ελεύθερου χρόνου των συμμετεχόντων. Αυτή η μέθοδος επέτρεψε την αποθήκευση και την ανάλυση των δεδομένων από τις συνεντεύξεις. Η μεταγραφή αποτελεί μια εργώδη διαδικασία που απαιτεί ακρίβεια, ώστε να καταγραφεί πιστά ο προφορικός λόγος. Κατά τη μεταγραφή, καταγράφονται στοιχεία όπως η δομή των προτάσεων, οι παύσεις, οι εκφράσεις και άλλα μη λεκτικά στοιχεία, όπως η ένταση της φωνής. Επιπλέον, οι δηλώσεις των συμμετεχόντων αναλύονται ως γραπτό κείμενο, αναπαριστώντας όσο το δυνατόν πιο πιστά τον προφορικό λόγο. Η ανάλυση των δεδομένων έγινε από την ερευνήτρια, η οποία συντόνισε τις συνεντεύξεις και συμμετείχε ενεργά στη διαδικασία. Ο ρόλος της περιελάμβανε την προσεκτική ανάλυση και ερμηνεία των πληροφοριών, συγκρίνοντας τις με την υπάρχουσα επιστημονική γνώση. Η ερευνήτρια ανέλυσε τις κύριες θέσεις και τάσεις που αποκαλύφθηκαν μέσα από τα δεδομένα, ενσωματώνοντας επίσης στοιχεία από άλλες μελέτες για μια ολοκληρωμένη εικόνα του θέματος.

Παράλληλα, η ερευνήτρια διατήρησε αντικειμενικότητα και εξασφάλισε την ακαδημαϊκή ακρίβεια και διαφάνεια στην ανάλυση των δεδομένων. Εφάρμοσε ακριβείς μεθόδους ανάλυσης και τήρησε κανόνες για την ακριβή παρουσίαση των δεδομένων και των ευρημάτων. Ωστόσο, απέφευγε ανεδαφικές ή αυθαίρετες εκτιμήσεις, διασφαλίζοντας την αντικειμενικότητα και την επιστημονική εγκυρότητα της έρευνας. Η μεθοδολογία αυτή επέτρεψε την ανάλυση των συνεντεύξεων με τρόπο που καταγράφει πιστά τις απόψεις και τις εμπειρίες των συμμετεχόντων, προσφέροντας βαθύτερη κατανόηση των θεμάτων που ερευνήθηκαν. Αξίζει να σημειωθεί, ότι η εύρεση των συμμετεχόντων ήταν αρκετά δύσκολη γιατί στο χώρο της προσχολικής αγωγής είναι λίγοι οι παιδαγωγοί, που έχουν κατάρτιση και κάνουν χρήση των ψηφιακών μέσων. Ταυτόχρονα, η αντικειμενική και ακριβής προσέγγιση εγγυάται την αξιοπιστία και την επιστημονική αξία της έρευνας. Η βασική πρόθεση της ερευνητικής αυτής προσπάθειας ήταν να διεξαχθεί μια πλήρης και αξιόπιστη μελέτη των δεδομένων, προκειμένου να βοηθήσει στην καλύτερη κατανόηση του θέματος που ερευνάται. Ως στόχος τέθηκε η προσφορά σε νέες προοπτικές και γνώσεις, ενισχύοντας έτσι τον τομέα της έρευνας με ενδιαφέροντα ευρήματα και αναλύσεις (Cohen , Manion , & Morrison, 2018).

3.6 Αποτελέσματα- Συζήτηση

Η βασική επιδίωξη αυτής της έρευνας ήταν να πραγματοποιηθεί μια ολοκληρωμένη και έγκυρη ανάλυση των συλλεγμένων δεδομένων, με σκοπό να ενισχύσει την κατανόηση του ερευνητικού θέματος και να προσφέρει νέες ιδέες και επιστημονικές γνώσεις. Στο δεύτερο μέρος της έρευνας, σύμφωνα με τις απόψεις των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν, τα ευρήματα δεδομένων οδηγούν, στο ότι η χρήση των ψηφιακών μέσων στην προσχολική εκπαίδευση επηρεάζει την ανάπτυξη των παιδιών. Καλά σχεδιασμένες δραστηριότητες μπορούν να προσφέρουν θετικές εμπειρίες και αναπτύξεις σε γλωσσικές και αριθμητικές δεξιότητες. Ωστόσο, υπάρχει ο κίνδυνος μείωσης των πρακτικών κοινωνικών δεξιοτήτων και υπερβολικής έκθεσης σε ψηφιακά μέσα, που μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την ψυχική υγεία των παιδιών. Η ισορροπημένη χρήση και εποπτεία αποτελούν κρίσιμες παραμέτρους για την αποφυγή κινδύνων και την ενίσχυση των θετικών πτυχών της ψηφιακής προσχολικής εκπαίδευσης.

Για να ενσωματωθούν αποτελεσματικά τα ψηφιακά μέσα στα προσχολικά προγράμματα, απαιτούνται προσεκτικός σχεδιασμός και υλοποίηση. Καλές πρακτικές περιλαμβάνουν τη στοχοποίηση περιεχομένου, τη χρήση διαδραστικών δραστηριοτήτων, τη διατήρηση ισορροπίας με άλλες δραστηριότητες, την προώθηση της κοινωνικής αλληλεπίδρασης, την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών, την εφαρμογή προστατευτικών μέτρων και τη συνεργασία με τους γονείς. Η οργανική ενσωμάτωση των ψηφιακών μέσων ως ένα εργαλείο για τη συνολική ανάπτυξη των παιδιών είναι ουσιαστική.

Η διαχείριση των ψηφιακών μέσων σε πρώιμη ηλικία βοηθά τα παιδιά να αναπτύξουν τεχνολογικές και ψηφιακές δεξιότητες. Ενθαρρύνει την εξοικείωση με την τεχνολογία ως μέσο που χρησιμοποιείται για την αντιμετώπιση πραγματικών αναγκών και επίλυσης προβλημάτων. Η χρήση διαδραστικών περιεχομένων ενισχύει την ικανότητα για αξιολόγηση της πληροφορία, ενώ ψηφιακοί πόροι υποστηρίζουν ποικιλοτρόπως την εκπαιδευτική διαδικασία. Σημαντικό είναι το ισορροπημένο και εποπτευόμενο πλαίσιο χρήσης των ψηφιακών μέσων, λαμβάνοντας υπόψη τους κινδύνους και τις ανάγκες της εκπαίδευσης του παιδιού.

Επομένως, επιτρέπουν την προσαρμογή της μάθησης στις ατομικές ανάγκες και τον ρυθμό κάθε παιδιού. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω εξειδικευμένου ψηφιακού περιεχομένου και εκπαιδευτικών εφαρμογών που προσφέρουν εξατομικευμένες εκπαιδευτικές εμπειρίες, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές ικανότητες, προτιμήσεις και ρυθμούς μάθησης των

παιδιών. Η προσαρμογή αυτή ενισχύει την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας και προωθεί την ατομική εξέλιξη κάθε μαθητή.

Επιπροσθέτως, μέσω της χρήσης παιχνιδιών και διαδραστικών εφαρμογών, τα παιδιά μπορούν να μάθουν μέσα από διασκεδαστικές δραστηριότητες. Αυτά τα εκπαιδευτικά παιχνίδια σχεδιάζονται έτσι ώστε να παρέχουν μια διασκεδαστική προσέγγιση στη μάθηση, ενθαρρύνοντας τα παιδιά να εμπλακούν ενεργά και να αναπτύξουν δεξιότητες μέσα από παιχνίδια και δραστηριότητες που προσομοιάζουν το παιχνίδι. Αυτή η προσέγγιση εκμάθησης συνδυάζει την παιδαγωγική διαδικασία με τη διασκέδαση, βοηθώντας τα παιδιά να προσλαμβάνουν γνώσεις και να αναπτύσσουν δεξιότητες χωρίς να αντιλαμβάνονται ότι εμπλέκονται σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Αυτό το παιχνιδιάρικο περιβάλλον ενισχύει το ενδιαφέρον τους και τη συμμετοχή τους, κάνοντας τη μάθηση πιο αποτελεσματική και ευχάριστη.

Η συζήτηση γύρω από την χρήση ψηφιακών μέσων στην προσχολική εκπαίδευση αποτελεί ένα σύνθετο θέμα, το οποίο εξετάζεται σε διάφορες έρευνες και μελέτες, όπως αυτές που αναφέρθηκαν από το Πανεπιστήμιο Ιωάννινων και την έρευνα της Παρασκευής Φώτη. Είναι ενδιαφέρον να παρατηρήσουμε πώς οι διάφορες μελέτες συμφωνούν και διαφέρουν στα ευρήματα τους σχετικά με την εφαρμογή και τις συνέπειες της ψηφιακής εκπαίδευσης στα προσχολικά παιδιά (Foti, 2020) (Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, 2016).

Καθώς η τεχνολογία εξελίσσεται, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση γίνεται όλο και πιο προσιτή και διαδεδομένη, προσφέροντας ευκαιρίες για μειωμένο κόστος και χρόνο εκπαίδευσης, όπως τονίζεται στις παραπάνω μελέτες. Αυτή η προσβασιμότητα μπορεί να είναι ιδιαίτερα σημαντική για οικογένειες που βρίσκονται σε απομακρυσμένες ή υποβαθμισμένες περιοχές, όπου η πρόσβαση σε ποιοτική προσχολική εκπαίδευση μπορεί να είναι περιορισμένη.

Ωστόσο, το κλειδί για την επιτυχία της ψηφιακής εκπαίδευσης είναι η ισορροπημένη και εποπτευόμενη χρήση των ψηφιακών μέσων, όπως επισημαίνεται στην αρχική έρευνα. Η έμφαση πρέπει να δοθεί στην ποιότητα και στην προσεκτική επιλογή του ψηφιακού περιεχομένου, καθώς και στην ενσωμάτωση της ψηφιακής μάθησης με άλλες μορφές μάθησης και δραστηριότητες που προάγουν την κοινωνική αλληλεπίδραση και τη φυσική ανάπτυξη. Η ποικιλία στον τύπο των δραστηριοτήτων που προσφέρονται στα παιδιά είναι κρίσιμη για την ολοκληρωμένη τους ανάπτυξη (Clark & Mayer, 2016).

Ενώ η ψηφιακή τεχνολογία μπορεί να προσφέρει αξιοσημείωτες εκπαιδευτικές ευκαιρίες, όπως προσαρμοσμένη μάθηση και πρόσβαση σε πλούσια εκπαιδευτικά υλικά, οι ερευνητές τονίζουν την ανάγκη για επίβλεψη και καθοδήγηση από τους ενήλικες. Οι εκπαιδευτικοί και οι γονείς πρέπει να είναι ενημερωμένοι και να συνεργάζονται για την ασφαλή και παραγωγική χρήση των ψηφιακών μέσων, ενθαρρύνοντας τα παιδιά να αναπτύξουν κριτική σκέψη και διαχείριση του χρόνου οθόνης.

Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών στον τομέα της ψηφιακής τεχνολογίας είναι επίσης ζωτικής σημασίας. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να είναι ικανοί να εντοπίζουν και να ενσωματώνουν υψηλής ποιότητας ψηφιακά εκπαιδευτικά εργαλεία και πόρους που συμβάλλουν στην εκπαιδευτική διαδικασία και να παρέχουν κατάλληλη καθοδήγηση και υποστήριξη στα παιδιά καθώς χρησιμοποιούν αυτά τα εργαλεία (Allen & Seaman, 2017).

Στο τρίτο μέρος της έρευνας, ακολουθούν οι απόψεις και οι εκτιμήσεις των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν, παρέχοντας περαιτέρω εικόνα των συμπερασμάτων και αναλύσεων. Ομόγνωμα καταλήγουν ότι η χρήση των ψηφιακών μέσων επηρεάζει θετικά την κοινωνικό-συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών. Τα παιδιά, μέσα από διαδραστικά παιχνίδια και εφαρμογές, αναπτύσσουν δεξιότητες κοινωνικής αλληλεπίδρασης, ενισχύουν τη συναισθηματική νοημοσύνη, και μαθαίνουν να διαχειρίζονται κοινωνικές σχέσεις. Τα ψηφιακά μέσα παρέχουν επίσης ευκαιρίες για την ανάπτυξη της αυτοσυνείδησης, της αυτοεκτίμησης, και της κατανόησης της πολυπολιτισμικότητας. Εντούτοις, είναι σημαντικό να διασφαλίζεται η ποιότητα και η ασφάλεια του ψηφιακού περιεχομένου για μια εποικοδομητική εκπαιδευτική εμπειρία.

Συνάμα, ενισχύει την προετοιμασία των παιδιών για τη ζωή και την εργασία σε μια ψηφιακή κοινωνία, βελτιώνοντας την ψηφιακή τους παιδεία. Αυτό συμβαίνει μέσω της ανάπτυξης τεχνολογικών και ψηφιακών δεξιοτήτων, της εξοικείωσής τους με τη χρήση ψηφιακών εργαλείων και της εκπαίδευσής τους για κριτική αξιολόγηση της πληροφορίας. Η ψηφιακή παιδεία συμβάλλει στη δημιουργία πολυδιάστατων δεξιοτήτων που απαιτούνται για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των προκλήσεων της σύγχρονης κοινωνίας. Επιτρέπουν την επικοινωνία και την αλληλεπίδραση με άλλα παιδιά, ενισχύοντας τις κοινωνικές τους δεξιότητες μέσω διαδραστικών πλατφορμών, παιχνιδιών και εκπαιδευτικών εφαρμογών.

Για την ασφάλεια των παιδιών στο προσχολικό περιβάλλον κατά τη χρήση των ψηφιακών μέσων, απαιτείται επιλογή κατάλληλου περιεχομένου, εποπτεία από ενήλικο, περιορισμός χρόνου οθόνης, εκπαίδευση των παιδιών για την ασφαλή χρήση, προστασία προσωπικών δεδομένων, χρήση προστατευτικών εργαλείων και συνεργασία με τους γονείς για ενημέρωση και συμμετοχή. Αυτά τα μέτρα εξασφαλίζουν μια ασφαλή και υπεύθυνη ψηφιακή εμπειρία για τα παιδιά.

Οι τεχνολογικές λύσεις στο προσχολικό περιβάλλον μπορούν να προσαρμοστούν για βελτιωμένη μάθηση και ανάπτυξη των παιδιών. Αυτό επιτυγχάνεται με τη δημιουργία εκπαιδευτικού περιεχομένου, περιβαλλόντων διαδραστικής μάθησης, και παιχνιδιών που προσαρμόζονται στις ατομικές ανάγκες των παιδιών. Οι τεχνολογικές εφαρμογές επίσης ενισχύουν την εκπαίδευση σε θέματα προγραμματισμού και προωθούν την ασφαλή και εποπτευόμενη χρήση. Η συνδυασμένη εφαρμογή αυτών των προσεγγίσεων δημιουργεί

ενδιαφέρουσες, προσαρμοσμένες και ασφαλείς ψηφιακές εκπαιδευτικές εμπειρίες για τα προσχολικά παιδιά.

Παράλληλα, αναδεικνύει τη σημασία της ψηφιακής τεχνολογίας στην προσχολική αγωγή, τονίζοντας τα θετικά αποτελέσματα στην κοινωνικό-συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών. Τα ευρήματα αυτής της έρευνας συμφωνούν με τα αποτελέσματα από προηγούμενες μελέτες, όπως αυτές του Κωνσταντίνου Παπαδάκη και της Victoria B. Fantozzi, οι οποίες καταδεικνύουν επίσης τη δυναμική της ψηφιακής τεχνολογίας να ενισχύει την εκπαίδευση μέσα από ποικίλες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις και διαδραστική μάθηση (Παπαδάκης, 2019) (Fabian & Dunlop, 2007).

Η έμφαση στην ανάπτυξη τεχνολογικών και ψηφιακών δεξιοτήτων από νωρίς βοηθά τα παιδιά να προετοιμαστούν για τη ζωή και την εργασία σε μια ψηφιακά εξελισσόμενη κοινωνία. Η εκπαίδευση στην κριτική αξιολόγηση της πληροφορίας και η εξοικείωση με τη χρήση ψηφιακών εργαλείων είναι απαραίτητες δεξιότητες για το σύγχρονο περιβάλλον. Η δημιουργία πολυδιάστατων δεξιοτήτων μέσω της ψηφιακής μάθησης ενισχύει την ικανότητα των παιδιών να αντιμετωπίζουν προκλήσεις, να επικοινωνούν και να αλληλεπιδρούν σε ένα πολυπολιτισμικό περιβάλλον (Allen & Seaman, 2017).

Στο τελευταίο μέρος της έρευνας, τα ευρήματα που προέκυψαν από τις συνεντεύξεις δείχνουν ότι οι εκπαιδευτικοί, μέσα από την εφαρμογή κατάλληλων στρατηγικών και εργαλείων καταφέρνουν να σχεδιάσουν μία πλούσια και αποτελεσματική εκπαιδευτική εμπειρία για τα προσχολικά παιδιά. Βεβαίως για να επιτευχθεί το παραπάνω, απαιτείται επιλογή παιδικού περιεχομένου, ενσωμάτωση διαδραστικών δραστηριοτήτων, εξατομίκευση προγραμμάτων, προώθηση συνεργατικής μάθησης, ενίσχυση ψηφιακών δεξιοτήτων, παιδαγωγική καθοδήγηση από εκπαιδευτικούς και ποικιλία δραστηριοτήτων. Οι προσεγγίσεις αυτές συνδυάζονται για δημιουργία ενδιαφέρουσας και προσαρμοσμένης εκπαιδευτικής εμπειρίας με τη χρήση των ψηφιακών μέσων στα προσχολικά παιδιά.

Η χρήση παιχνιδιών, εφαρμογών και εκπαιδευτικού λογισμικού στα προσχολικά παιδιά παρέχει δυνατότητες για ποικίλες μορφές μάθησης και προσαρμογή στις ανάγκες του κάθε παιδιού. Αυτά τα εκπαιδευτικά εργαλεία συχνά σχεδιάζονται για να είναι διαδραστικά, ενδιαφέροντα και προσαρμοσμένα στο επίπεδο και το ρυθμό μάθησης κάθε παιδιού. Επιτρέπουν στα παιδιά να εξερευνήσουν τον κόσμο τους μέσα από προσομοιώσεις, προβολές και δραστηριότητες που προωθούν τη δημιουργικότητα, τη συνεργασία και την ανακάλυψη. Η προσωποποίηση των εκπαιδευτικών περιεχομένων επιτρέπει την προσαρμογή στις ατομικές ικανότητες και τις εκπαιδευτικές ανάγκες του κάθε παιδιού, προσφέροντας ένα πλούσιο και προσαρμοσμένο εκπαιδευτικό περιβάλλον.

Τα ψηφιακά μέσα παρέχουν ευκαιρίες για συνεργατική εργασία και δημιουργική έκφραση μέσω διάφορων πλατφορμών. Η διαδικτυακή συνεργασία είναι δυνατή μέσω κοινόχρηστων εγγράφων και βιντεοσυνδιασκέψεων, ενώ τα κοινωνικά δίκτυα προσφέρουν χώρο για δημιουργική έκφραση. Εκπαιδευτικές πλατφόρμες παρέχουν εργαλεία για συνεργατική μάθηση, ενώ επεξεργαστικά εργαλεία επιτρέπουν τη δημιουργική έκφραση περιεχομένου. Επίσης, επαγγελματικές πλατφόρμες διευκολύνουν την επαγγελματική δικτύωση. Συνολικά, οι ψηφιακές τεχνολογίες επιτρέπουν τη σύνδεση, την ανταλλαγή ιδεών και τη δημιουργία κοινοτήτων που συνεργάζονται και εκφράζονται δημιουργικά.

Οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν τη χρήση των ψηφιακών μέσων στην προσχολική αγωγή με θετικές και αρνητικές αντιλήψεις. Ορισμένοι εκτιμούν την καινοτομία και τη διαδραστική μάθηση, ενώ άλλοι αντιμετωπίζουν προκλήσεις, όπως έλλειψη εκπαίδευσης και ανησυχίες για την υγεία των παιδιών. Η δυσκολία πρόσβασης και ο φόβος εξάρτησης από την τεχνολογία είναι επίσης προβλήματα. Παρά τις προκλήσεις, η ενσωμάτωση των ψηφιακών μέσων προσφέρει δυνατότητες για προοδευτική εκπαίδευση στο προσχολικό περιβάλλον. Για να αξιοποιήσουν αποτελεσματικά τα ψηφιακά μέσα στην προσχολική αγωγή, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να υποστούν εκπαίδευση σχετικά με ψηφιακές επιδεξιότητες, διδακτικές προσεγγίσεις και παιδαγωγικές αρχές. Η κατάρτιση πρέπει να επικεντρώνεται στη δημιουργία διαδραστικού και εκπαιδευτικού περιεχομένου, τη διαχείριση ψηφιακής ασφάλειας και τη συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη. Με αυτόν τον τρόπο, οι εκπαιδευτικοί θα είναι εφοδιασμένοι να παρέχουν ποιοτική και προοδευτική μάθηση στα παιδιά του προσχολικού επιπέδου.

Η σύγκριση της παρούσας έρευνας με τη μελέτη των Hrastinski και Keller (2016) αποκαλύπτει τη σημασία της στρατηγικής και προσεκτικής χρήσης των ψηφιακών μέσων στην προσχολική εκπαίδευση. Και οι δύο μελέτες τονίζουν την αξία της ενσωμάτωσης τεχνολογίας στην εκπαιδευτική διαδικασία, επισημαίνοντας παράλληλα την ανάγκη για παιδαγωγική καθοδήγηση και κατάλληλη εκπαίδευση των εκπαιδευτικών (Hrastinski & Keller, 2016).

Η παρούσα έρευνα αναδεικνύει τις δυνατότητες που προσφέρει η τεχνολογία για τη δημιουργία προσαρμοσμένων και διαδραστικών εκπαιδευτικών περιβαλλόντων, που ανταποκρίνονται στις ατομικές ανάγκες και τις ικανότητες κάθε παιδιού. Αυτό συμβαδίζει με τα ευρήματα των Hrastinski και Keller, οι οποίοι επικεντρώνονται επίσης στην εξατομίκευση της μάθησης μέσω της χρήσης ψηφιακών εργαλείων και πλατφορμών.

Παράλληλα, και στις δύο μελέτες, τονίζεται η σημασία της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών και κρίνεται καθοριστική για την αποτελεσματική και ασφαλή χρήση των ψηφιακών μέσων. Η κατάρτιση πρέπει να περιλαμβάνει τόσο την ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων όσο και την εκμάθηση παιδαγωγικών προσεγγίσεων που ενσωματώνουν την τεχνολογία στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Η επικέντρωση στην ασφάλεια και την προστασία των παιδιών στο διαδίκτυο περιβάλλον είναι ένα άλλο κοινό σημείο μεταξύ των δύο μελετών. Η παρούσα έρευνα υπογραμμίζει την ανάγκη για επιλογή κατάλληλου περιεχομένου, εποπτεία από ενήλικες, περιορισμό χρόνου οθόνης και εκπαίδευση των παιδιών για την ασφαλή χρήση του διαδικτύου, παρόμοια με τις συστάσεις που προτείνονται από τους Hrastinski και Keller. Αυτές οι προσεγγίσεις στοχεύουν στην προστασία των παιδιών από τους κινδύνους του διαδικτύου, ενώ ταυτόχρονα τους παρέχουν τα εργαλεία και τις γνώσεις για να εξερευνήσουν και να μαθαίνουν με ασφάλεια (Hrastinski & Keller, 2016).

Η συνεργατική μάθηση και η δημιουργική έκφραση μέσω ψηφιακών πλατφορμών είναι επίσης κεντρικά θέματα και στις δύο έρευνες. Οι δυνατότητες για διαδικτυακή συνεργασία και δημιουργική έκφραση που προσφέρουν οι ψηφιακές τεχνολογίες μπορούν να ενισχύσουν τις κοινωνικές δεξιότητες των παιδιών και να προωθήσουν μια πιο ενεργητική και εμπλουτισμένη μάθηση. Ωστόσο, και οι δύο μελέτες επισημαίνουν τις προκλήσεις που συνδέονται με την ψηφιακή εκπαίδευση στην προσχολική ηλικία, όπως η έλλειψη εκπαίδευσης και πόρων για τους εκπαιδευτικούς, οι ανησυχίες για την υπερβολική έκθεση σε οθόνες και οι δυσκολίες στη διαχείριση της ποικιλομορφίας των ψηφιακών πλατφορμών (Hrastinski & Keller, 2016). Συμπερασματικά, η ψηφιακή τεχνολογία στην προσχολική εκπαίδευση μπορεί να έχει θετικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη και τη μάθηση των παιδιών όταν χρησιμοποιείται με στρατηγικό και προσεκτικό τρόπο.

3.7 Συμπεράσματα- Περαιτέρω ανάπτυξη

Βάσει των αποτελεσμάτων της παρούσας έρευνας και άλλων σχετικών μελετών που αναφέρονται στην εργασία, καταλήγουμε ότι οι μελέτες στον τομέα των ψηφιακών μέσων στην προσχολική αγωγή έχουν επικεντρωθεί σε διάφορα ζητήματα και πτυχές της ενσωμάτωσης τεχνολογίας στην εκπαιδευτική διαδικασία. Στο σημείο αυτό θα αναλυθούν και θα συσχετίσουν τα αποτελέσματα της έρευνας με τις θεωρητικές αναφορές που διατυπώθηκαν παραπάνω.

Η ψηφιακή τεχνολογία στην προσχολική αγωγή, όπως γνωστοποιήθηκε και στην παρούσα έρευνα, παρέχει σημαντικά οφέλη όπως η βελτίωση της επικοινωνίας, η δυνατότητα εξατομίκευσης της μάθησης και η ενίσχυση της διαδραστικής γνώσης. Έμφαση δίνεται στην ανάπτυξη δεξιοτήτων όπως οι τεχνολογικές δεξιότητες, η κριτική σκέψη, η δημιουργικότητα και η συνεργασία. Υπογραμμίζεται η ανάγκη για ισορροπημένη και εποπτευόμενη χρήση της τεχνολογίας, με επισήμανση των πιθανών κινδύνων όπως η υπερβολική έκθεση σε οθόνες και η απομάκρυνση από παραδοσιακές μορφές μάθησης. Αξίζει να σημειωθεί, όλα αυτά που προαναφέρθηκαν παρατηρήθηκαν και στη μελέτη του Πανεπιστημίου Ιωάννινων και όπως στην

έρευνα της Παρασκευής Φώτη, ωστόσο επισημαίνεται μια διαφορά ανάμεσα στις δυο έρευνες και στην έρευνα που πραγματοποιήθηκε, σχετικά με ότι η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να προσφέρει μειωμένο κόστος και χρόνο εκπαίδευσης. (Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, 2016) (Foti, 2020).

Παράλληλα, στην έρευνα τονίζεται η σημασία της συνεργασίας με τους γονείς και την κοινότητα για την επιτυχή ενσωμάτωση της τεχνολογίας στην προσχολική αγωγή. Είναι κρίσιμο να υπάρχει συνεχής εκπαίδευση και υποστήριξη των εκπαιδευτικών στη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών, καθώς και ενίσχυση της ασφάλειας και προστασίας των παιδιών στο ψηφιακό περιβάλλον. Η ενσωμάτωση της ψηφιακής τεχνολογίας πρέπει να γίνεται με τρόπο που σέβεται τις ατομικές ανάγκες του κάθε παιδιού και να συμπεριλαμβάνει ποικιλία δραστηριοτήτων για την ενίσχυση της δημιουργικής και κριτικής σκέψης, ομοίως τα αποτελέσματα αυτά παρατηρήθηκαν και στην έρευνα του Κωνσταντίνου Παπαδάκη (2019) (Παπαδάκης, 2019).

Ακολούθως, η έρευνα που πραγματοποιήθηκε στη παρούσα εργασία καθώς επίσης και η έρευνα της Victoria B. Fantozzi, δείχνουν ότι η χρήση ψηφιακών μέσων στην προσχολική αγωγή έχει τη δυνατότητα να ενισχύσει την εκπαίδευση με θετικούς τρόπους, προσφέροντας ποικιλία εκπαιδευτικών προσεγγίσεων και ευκαιρίες για διαδραστική μάθηση. Η ανάπτυξη των δεξιοτήτων μέσω της τεχνολογίας, η συνεργασία με τις οικογένειες και την κοινότητα, η συνεχής εκπαίδευση και υποστήριξη των εκπαιδευτικών είναι βασικοί πυλώνες για την αποτελεσματική ενσωμάτωση της ψηφιακής τεχνολογίας στην προσχολική αγωγή. Η ισορροπημένη χρήση και η ασφάλεια στο ψηφιακό περιβάλλον είναι επίσης σημαντικά για την προστασία και την υγιή ανάπτυξη των παιδιών. Η διαχείριση των ψηφιακών μέσων στην προσχολική εκπαίδευση επηρεάζει θετικά την κοινωνικό-συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών, προάγοντας δεξιότητες κοινωνικής αλληλεπίδρασης και ενισχύοντας τη συναισθηματική νοημοσύνη. Επίσης, εφαρμόζοντας τεχνολογικές λύσεις με φροντίδα και εποπτεία, μπορούμε να εξασφαλίσουμε την ασφάλεια και προστασία των παιδιών κατά τη χρήση των ψηφιακών μέσων στο προσχολικό περιβάλλον (Fantozzi, 2023).

Τέλος, οι τεχνολογικές εφαρμογές προσαρμοσμένες στις ανάγκες των παιδιών που ανήκουν στην προσχολική ηλικία, βελτιώνουν τη μάθηση και την ανάπτυξή τους σε ένα ασφαλές και εκπαιδευτικό περιβάλλον. Αναμφίβολα, η χρησιμοποίηση των ψηφιακών μέσων στην προσχολική εκπαίδευση μπορεί να έχει διάφορες επιδράσεις στην ανάπτυξη, την εκπαίδευση και τις δεξιότητες των προσχολικών παιδιών. Αυτό μπορεί να ποικίλει ανάλογα με τον τρόπο που χρησιμοποιούνται τα ψηφιακά μέσα και την ποιότητα της εποπτείας που παρέχεται. Ορισμένες επιπτώσεις περιλαμβάνουν την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, τη δημιουργία προσαρμοσμένων εκπαιδευτικών εμπειριών, και την προώθηση συνεργατικής μάθησης. Εν τέλει, η σωστή εκπαίδευση των εκπαιδευτικών και η δημιουργική ενσωμάτωση των ψηφιακών μέσων μπορούν να δημιουργήσουν ένα θετικό περιβάλλον για την εκπαίδευση στη προσχολική ηλικία.

Είναι αναγκαίο να επισημανθεί ότι αυτά που προαναφέρθηκαν είναι τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας και συμπίπτουν με την μελέτη των Hrastinski και Keller (2016) (Hrastinski & Keller, 2016).

Η περαιτέρω ανάπτυξη της έρευνας σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών μέσων στην προσχολική εκπαίδευση εστιάζει σε διάφορες πτυχές. Η έρευνα και οι διεθνείς οδηγίες αναδεικνύουν τη σημασία της επιλογής κατάλληλου περιεχομένου, της προσεκτικής χρήσης της τεχνολογίας και της ενίσχυσης των σχέσεων μεταξύ εκπαιδευτικών, παιδιών και γονέων.

Σύμφωνα με το NAEYC, η τεχνολογία και τα διαδραστικά μέσα, όταν χρησιμοποιούνται με σκοπιμότητα και καταλληλότητα, μπορούν να αποτελέσουν αποτελεσματικά εργαλεία υποστήριξης της μάθησης και της ανάπτυξης. Απαιτείται όμως από τους εκπαιδευτικούς να έχουν τις γνώσεις και τους πόρους για να κατανοούν τη φύση αυτών των εργαλείων και τις συνέπειες της χρήσης τους με τα παιδιά. Επίσης, σημαντικό είναι να λαμβάνονται υπόψη τα όρια στη χρήση της τεχνολογίας και των μέσων, καθώς και οι ειδικές σκέψεις για τη χρήση τεχνολογίας με βρέφη και νήπια.

Επιπροσθέτως, είναι ζωτικής σημασίας η εστίαση στην ψηφιακή ιθαγένεια αφού σύμφωνα με το Συμβούλιο της Ευρώπης, ο ψηφιακός κόσμος εξελίσσεται μέσα από ενέργειες και συμπεριφορές και στην ισότιμη πρόσβαση και χρήση. Η συνεχής έρευνα και η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών είναι απαραίτητες για να αναπτυχθούν εκπαιδευτικοί που διαθέτουν ψηφιακό γραμματισμό και κατέχουν τις γνώσεις, τις δεξιότητες και την εμπειρία για να επιλέξουν και να χρησιμοποιήσουν τα εργαλεία τεχνολογίας και τα διαδραστικά μέσα που είναι κατάλληλα για τις ηλικίες και τα επίπεδα ανάπτυξης των παιδιών, προκειμένου να τα ενσωματώσουν στο καθημερινό τους εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

Η έρευνα και οι οδηγίες από το NAEYC και το Fred Rogers Center έχουν επικεντρωθεί στην παροχή συμβουλών και οδηγιών για την αποτελεσματική χρήση της τεχνολογίας σε προσχολικά προγράμματα. Οι εκπαιδευτικοί ενθαρρύνονται να είναι ενεργοί και διαδραστικοί με τα παιδιά κατά τη χρήση της τεχνολογίας, προσδίδοντας έμφαση στην αλληλεπίδραση, τις σχέσεις με την οικογένεια και τους φίλους, τη διατήρηση βασικών παιδικών εμπειριών και την προσεκτική επιλογή κατάλληλου, ποιοτικού περιεχομένου. Η ανάγκη για εξελιγμένη ψηφιακή παιδεία και δεξιότητες αντικατοπτρίζεται επίσης στις πρόσφατες δηλώσεις και οδηγίες από οργανισμούς όπως η American Academy of Pediatrics και τα Υπουργεία Εκπαίδευσης και Υγείας των ΗΠΑ, τα οποία τονίζουν τη σημασία των ορίων στη χρήση μέσων για παιδιά διαφόρων ηλικιών και την ανάγκη για επιλογή κατάλληλου περιεχομένου, ποιοτικού πλαισίου και ενίσχυσης των σχέσεων με τους γονείς ή τους εκπαιδευτικούς (Donohue & Schomburg, 2017).

4. Παράρτημα

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΕΝΤΥΠΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΕ ΕΡΕΥΝΑ

Αγαπητέ/ή συνάδελφε,

Η συμμετοχή σας στην εν λόγω συνέντευξη συνδέεται με την ερευνητική συνιστώσα της μεταπτυχιακής διατριβής που υλοποιείται στα πλαίσια των μεταπτυχιακών σπουδών στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής, με ειδίκευση στο πρόγραμμα «Επιστήμες της Αγωγής μέσα από Καινοτομίες στις Τεχνολογίες και Βιοϊατρικές Προσεγγίσεις».

Ακολουθούν πλήρεις πληροφορίες σχετικά με την πραγματοποιούμενη έρευνα.

Θέμα έρευνας: Η χρήση των ψηφιακών μέσων στη προσχολική αγωγή από την διερευνητική σκοπιά των εκπαιδευτικών.

Ερευνήτρια: Θεοδώρα Σταμάτη Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια του Διιδρυματικού Προγράμματος «Επιστήμες της Αγωγής μέσω Καινοτόμων Τεχνολογιών και Βιοϊατρικών Προσεγγίσεων», Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Επιβλέπουσα: Παρασκευή Φώτη

Σκοπός της έρευνας:

Στο πλαίσιο της μεταπτυχιακής της διατριβής, η προκείμενη έρευνα στοχεύει να εξερευνήσει και να καταγράψει τις απόψεις των προσχολικής εκπαίδευσης διδασκόντων σχετικά με την εφαρμογή και τα οφέλη της χρήσης ψηφιακών εργαλείων, ως μέσου για την παροχή εκπαίδευσης και την κατανόηση νέων εννοιών.

Σε ποιους/ες απευθύνεται:

Η τρέχουσα μελέτη στοχεύει σε δασκάλους της προσχολικής εκπαίδευσης με προηγούμενη εμπειρία στην ενσωμάτωση ψηφιακών εργαλείων στη διδασκαλία τους.

Η συνέντευξη:

Θα συμμετέχετε σε μια συνέντευξη με την ερευνήτρια, όπου θα κληθείτε να μοιραστείτε τις απόψεις και τις προσωπικές σας εμπειρίες σχετικά με την ενσωμάτωση και τα πλεονεκτήματα των ψηφιακών μέσων, ως μέσο για τη διαδικτυακή διδασκαλία και την εισαγωγή νέων εννοιών.

Οφέλη της συμμετοχής σας:

Κατά τη διάρκεια της συνέντευξης για αυτήν την έρευνα, θα έχετε την ευκαιρία να διατυπώσετε και να μοιραστείτε τις προσωπικές σας απόψεις και εμπειρίες σχετικά με την αξιοποίηση των ψηφιακών εργαλείων. Θα αναλύσετε πώς αυτά τα εργαλεία επηρεάζουν και μπορούν να ενισχύσουν την προσχολική διδασκαλία, ποια είναι τα πλεονεκτήματά τους, καθώς και τις πιθανές ανησυχίες ή προκλήσεις που συναντάτε. Αυτή η διαδικασία θα σας επιτρέψει να προβληματιστείτε βαθύτερα και να εκφράσετε τις ελπίδες και τις προσδοκίες σας, παρέχοντάς σας τη δυνατότητα να αναδειχθείτε ως δραστήριο στέλεχος του εκπαιδευτικού συστήματος.

Προστασία προσωπικών δεδομένων:

Διατηρείτε πάντα το δικαίωμα να έχετε πρόσβαση και να επιθεωρείτε το κείμενο που προκύπτει από την απομαγνητοφώνηση της συνέντευξής σας. Στην συνέντευξη θα έχουν πρόσβαση μόνο η ερευνήτρια και, υπό ανωνυμία, η επιβλέπουσα καθηγήτρια. Για τις ανάγκες της έρευνας, η ταυτότητά σας θα διασφαλιστεί μέσω της χρήσης ψευδωνύμων και δεν θα αποκαλυφθεί καμία προσωπική σας πληροφορία.

Χρόνος Διενέργειας Συνέντευξης: Περίπου ένα εικοσάλεπτο με πιθανότητα χρονικής επέκτασης.

Στοιχεία επικοινωνίας:

Θεοδώρα Σταμάτη

e-mail: dorastamati1@gmail.com

Τηλέφωνο επικοινωνίας: 6907640004

Σας ευχαριστώ θερμά εκ των προτέρων για τη συμμετοχή σας και για τον χρόνο που θα διαθέσετε.

Με εκτίμηση

Θεοδώρα Σταμάτη

ΕΝΤΥΠΟ ΕΝΗΜΕΡΗΣ ΣΥΓΚΑΤΑΘΕΣΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΕ ΕΡΕΥΝΑ

Δηλώνω υπεύθυνα ότι:

- Έλαβα, διάβασα και κατάλαβα πλήρως τις πληροφορίες σχετικά με την έρευνα και την διαδικασία της, και μου δόθηκαν απαντήσεις σε όποιες διευκρινίσεις ζήτησα.
- Είμαι σύμφωνος/η με τη διαδικασία ηχογράφησης και μεταγραφής της συνέντευξής μου.
- Αντιλαμβάνομαι ότι έχω την ελευθερία να αποσυρθώ από την έρευνα ανά πάσα στιγμή πριν την ολοκλήρωσή της, με την επιφύλαξη ότι οι σχετικές ηχογραφήσεις και μεταγραφές θα καταστραφούν.
- Δίνω την έγκρισή μου για να συμμετάσχω στην συγκεκριμένη έρευνα.

Προαιρετικά επιθυμώ:

- Να έχω τη δυνατότητα να δω το κείμενο που προκύπτει από την μεταγραφή της συνέντευξής μου.
- Να είμαι διαθέσιμος/η για επιπλέον συλλογή δεδομένων, αν αυτό κριθεί αναγκαίο.
- Να παραλάβω ηλεκτρονικό αντίτυπο της τελικής ερευνητικής διατριβής.

Στοιχεία συμμετέχουσας

Όνοματεπώνυμο:

Στοιχεία επικοινωνίας:

Ημερομηνία:

Υπογραφή:

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

1.Συνέντευξη

<https://docs.google.com/document/d/1rh404J5i3yguj3TlkDtXF5FEwCiIRjO4vwxX3Uw1a9c/edit?usp=sharing>

2.Συνέντευξη

<https://docs.google.com/document/d/1qAWE2U7YzJKTvcSIh3wFtYvDW6RnEqCZBw71aJZIWnY/edit?usp=sharing>

3.Συνέντευξη

https://docs.google.com/document/d/1P5eE0iSNzpQy23IKVOSHYPIn21FDWMIS5_OwTd07Vg/edit?usp=sharing

4.Συνέντευξη

<https://docs.google.com/document/d/1VWT-i1Pu-LiM-BE5HhC7dNrpl6dFJlItXgYXfq7DdAU/edit?usp=sharing>

5.Συνέντευξη

https://docs.google.com/document/d/1WuOEmeEpyR5p0qq1LVgo-uS6LdXRNvhc_Ts-w9nxJS0/edit?usp=sharing

6.Συνέντευξη

https://docs.google.com/document/d/12_o0nFlvS6kNVEvD5nhUo6jsUMLTM8gY4cFsQK171ts/edit?usp=sharing

7.Συνέντευξη

<https://docs.google.com/document/d/1jL70Ldz8Z8zdcfeoGOYbnLY1kaDxSTwcvPlcv-zJXk/edit?usp=sharing>

8.Συνέντευξη

Αναφορές

- Ünal, Z. D., & Erden, F. T. (2022). Programme-based experiences of preschool teachers regarding support of children's social skills. *Early Child Development and Care*. doi:<https://doi.org/10.1080/03004430.2022.2161534>
- Neihart, M., Reis, S., Robinson, N., & Moon, S. (2022). *The Social and Emotional Development of Gifted Children: What Do We Know*. Prufrock Press.
- Picciano, A. G., & Dziuban, C. D. (2018). *Online Education: Foundations, Planning, and Pedagogy* (2 εκδ.). Routledge.
- Allen, I. E., & Seaman, J. (2017). Digital learning compass: Distance education enrolment report 2017. USA: Babson Survey Research Group.
- Beresford, J. (2003). Developing students as effective learners: the student conditions for school improvement. *School Effectiveness and School Improvement*. σσ. 121-158.
- Byram, M. (1997). Teaching and assessing intercultural communicative competence. *Multilingual Matters Ltd*.
- Clark, R. C., & Mayer, R. E. (2016). *E-Learning and the Science of Instruction: Proven Guidelines for Consumers and Designers of Multimedia Learning* (4 εκδ.). Pfeiffer.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2018). *Research methods in education*. Routledge.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2012). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. (Μ. Μ. Σ. Κυρανάκης, Μεταφρ.) Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Commission/EACEA/Eurydice, E. (2019). *Digital Education at School in Europe*. Ανάκτηση από Digital Education at School in Europe: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/sites/eurydice/files/digital_education_at_school_in_europe.pdf
- Copple, C., & Bredekamp, S. (2011). *Αναπτυξιακά κατάλληλες πρακτικές για παιδιά προσχολικής αγωγής*. (Ε. Ντολιοπούλου, Επιμ.) Αθήνα: Πεδίο.
- Corporation, R. (2015). The Economics of Early Childhood Policy: What the Dismal Science Has to Say About Investing in Children.

- Depover , C., Karsenti , T., & Κόμης, B. (2010). *Διδασκαλία με τη χρήση της τεχνολογίας* . Αθήνα: Κλειδάριθμος.
- Donohue, C., & Schomburg, R. (2017, September). Technology and Interactive Media in Early Childhood Programs: What We've Learned from Five Years of Research, Policy, and Practice. *Young Children*, 72(4). Ανάκτηση από <https://www.naeyc.org/resources/pubs/yc/sep2017/technology-and-interactive-media>
- Drotner , K., & Iversen, O. E. (2010). Learning and Literacy in a Digital World.
- Dudney, G. (2000). The Internet and the language classroom. *Cambridge University Press*.
- Fabian, H., & Dunlop, A. W. (2007). *Outcomes of good practice in transition processes for children entering primary school*. European Early Childhood Education Research Journal.
- Fantozzi, V. (2023). Connecting in Context: Using Digital Portfolios to Foster Reciprocal Relationships with Families. *Young Children*.
- Foti, P. (2020). Research in distance learning in greek kindergarten schools during the pandemic of covid-19: possibilities, dilemmas, limitations. (O. A. Group, Επιμ.) *European Journal of Open Education and E-learning Studies*, 5(1). Ανάκτηση 3 19, 2023, από www.oarub.org/edu
- Foti, P. (2021). Digcomp και Digcomp edu στο ελληνικό σχολείο. Πλαίσιο ψηφιακών ικανοτήτων στο ελληνικό νηπιαγωγείο. *European Journal of Education Studies*, 8(6). doi:doi:http://dx.doi.org/10.46827/ejes.v8i6.3743
- Giannakos , S., & Jaccheri, M. (2013). Improving Collaboration and Learning Experience with Mobile Augmented Reality.
- Hrastinski , E., & Keller, A. (2016). Η χρήση των online παιδικών σταθμών στην προσχολική εκπαίδευση.
- Krumsvik, R. J. (2014). *(The digital school: How technology is transforming the classroom*. Routledge.
- Kynigos, C., & Theodosopoulou, V. . (2001).). Synthesizing Personal, Interactionist and Social Norms Perspectives to Analyze Student Communication in a Computer-Based Mathematical Activity in the Classroom. *In Journal of Classroom Interaction*, , σσ. Volume 2, 63-73.
- Kyriakides, L., & Creemers, B. P. (2008). National policies for the education of children with special educational needs in the European Union: Trends and challenges. *European Journal of Special Needs Education*, 2(23), σσ. 109-120.
- Malaguzzi, L., Katz, L., & Spaggiari, S. (2013). *Οι χίλιες γλώσσες των παιδιών προσχολικής αγωγής*. Αθήνα: Πατάκης.

- Moore , M. G., & Kearsley, G. (2011). *Distance education: A systems view of online learning*. Cengage Learning.
- Neuman, W. L. (2014). *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches*. Pearson.
- Papanikolaou, K., & Economides, A. (2017). *Educational technology and learning: Concepts, methodologies, tools, and applications*. IGI Global.
- Rahiem, M. (2021, 4 6). Storytelling in early childhood education: Time to go digital. *International Journal of Child Care and Education Policy*.
- Αυγητίδου, Σ. (2001). *Το παιχνίδι, σύγχρονες ερευνητικές και διδακτικές προσεγγίσεις*. (Γ. Δαρβάνος, Επιμ.) Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Δημητριάδης , Σ. Ν. (2014). *Θεωρίες Μάθησης & Εκπαιδευτικό Λογισμικό*. Τζιόλα.
- Ελευθερίου, Κ., & Μαγγίνα, Ε. (2014). *Εκπαιδευτική Τεχνολογία και Επικοινωνία*. Αθήνα: Νέα Εκπαίδευση.
- Καμπεζά, Μ., Κότσαρη, Μ., & Γκρίτση, Φ. (2010). Απόψεις των Νηπιαγωγών για τη Χρήση του Υπολογιστή στην Πρώτη Σχολική Ηλικία. *2ο Συνέδριο ΕΤΠΕ: Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση*. Πάτρα.
- Κουλουμπαρίτση, Α. (2011). *Συμπληρωματικό Επιμορφωτικό Υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτών στο πλαίσιο της πιλοτικής εφαρμογής των νέων προγραμμάτων σπουδών*, . Αθήνα: Νέο Σχολείο.
- Μαρούλης, Σ. (2010). *Η εκπαίδευση στην ψηφιακή εποχή: Εικονικές τάξεις, τηλεεκπαίδευση, εκπαιδευτικά περιεχόμενα*. Πατάκη.
- Μητσαρά, Σ. (2010). Ο υπολογιστής και η συμβολή του στην κατάκτηση του γραμματισμού. *Ινστιτούτο παιδαγωγικών ερευνών μελετών. Επιστημονικό Βήμα του Δασκάλου*(13), σσ. 141-143.
- Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. (2016). Η μελέτη του "Εκπαιδευτική πρακτική στην εκπαίδευση μέσω του διαδικτύου: η περίπτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Ιωάννινα: Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.
- Παπαδάκης, Κ. (2019). Η χρήση της εικονικής τάξης ως εκπαιδευτικού εργαλείου στην προσχολική αγωγή. ΕΚΠΑ.
- Πολίτη, Ε. (2014). *Η εκπαίδευση στην ψηφιακή εποχή: Θεωρίες, μέθοδοι, πρακτικές*. Παπαζήση.
- Τσολακίδη , Μ., & Σαββίδη, Γ. (2017). *Ψηφιακή Τεχνολογία και Εκπαίδευση" των δημοσιεύτηκε το. Η έκδοση του βιβλίου είναι από τον εκδοτικό οίκο ""*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Φιλιππάκη, Ε. (2017). Η χρήση των νέων τεχνολογιών στην προσχολική εκπαίδευση. *Επιστήμες Παιδείας: Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση*.

Χονδροκούκη, Κ. (2017). Η χρήση των τεχνολογιών στην προσχολική εκπαίδευση: η περίπτωση της εικονικής τάξης. *Παιδαγωγικά Χρονικά: Περιοδική Έκδοση της Εταιρείας Παιδαγωγικής και Εφαρμοσμένης Ψυχολογίας*.

Πηγές Εικόνων

Εικόνα εξώφυλλου: <https://www.kefaloniapress.gr/topika/politismos/article/560504/ionio-panepistimio-aporse-i-ekdilosi-quot-psifiaka-mesa/>

Εικόνα1. <https://www.tanea.gr/2021/02/26/science-technology/ta-tria-psifiaka-xasmata-stin-eyropi-logo-pandimias/>

Εικόνα2. <https://www.protothema.gr/world/article/875123/valte-psifiaki-tehnologia-sto-sholeio-gia-oles-tis-ilikies/>

Εικόνα 3. https://www.alfavita.gr/ekpaideysi/228355_basiki-ekpaideysi-ton-ekpaideytikon-stin-aidiki-agogi-se-hores-tis-ee